

PAROLA

A KÖZÖSSÉG- ÉS TÁRSADALOMFEJLESZTÉS FOLYÓIRATA

2025/4. szám

KOOPERÁCIÓ - EGYÜTTMŰKÖDÉS

Közösség Konferencia 2025

Zuglói Locsolókör

Kölkedi Kölkök - közösségi
művészet és közösségszervezés

A városi közjó és az
önszerveződés

Roma Hősnők - a láthatatlan
munka méltósága

PAROLA. A közösség- és társadalomfejlesztés folyóirata

Felelős kiadó: Közösségfejlesztők Egyesülete, Kovács Edit elnök

Felelős szerkesztők: Péterfi Ferenc

Észrevételeiket, javaslataikat várjuk a szerkesztőség email címén:
kofeegyesulet@gmail.com

Tartalom

Előszó.....	3
Közösség Konferencia 2025	5
Ez történt Solymáron.....	15
Zuglói Locsolókör – Locsolakoma	20
Kölkedi kölkök.....	25
Tudatos Öregedés: gondoskodó Európát építünk	40
Megnyílt a Józsefvárosi Lakótér	43
Mi az a városi közjó, és mi köze az önszerveződéshez?.....	49
A szabad / közösségi rádiózás Magyarországi története 1990-2025 között.....	57
Roma Hősnők – A láthatatlan munka méltósága	62
Ajánló a közösségi megoldások köréből	70

Előszó

Péterfi Ferenc

Idei utolsó lapszámunk kiemelt témája, ami a közösségfejlesztők Közösség Konferenciájának is a címe volt: *Kooperáció - Együtműködés*.

Ott a közösségi munka területéről beszéltünk, itt, e lapszámban talán még ennél is tágabb kontextusában szólunk e kérdésről.

A konferencia egyik bevezetőjében e szám szerkesztője beszélt az ideális együtműködési folyamatban az egymástól való kölcsönös függésnek, az egymásnak való kölcsönös alárendelődésnek a jelentőségéről, *„amely nem a szabad akaratunk elvesztését, az arról való lemondást jelenti, hanem éppen a szabadság igazi létrejöttét!”*

Molnár Aranka előadásában a településeken a **közösségi alapú működés feltételéről** ilyen folyamatokban az *együtműködés kultúrájáról* szólt. Meglátása szerint a 2000-es évek vége felé már *voltak tapasztalataink az együtműködésekben, de nem sikerült megerősödni, stabilizálnia* azoknak, ezért *könnyű volt visszabontani az ilyen partnerségeket*.

Fenntartható közösségi szolgáltatások és gyakorlatok című előadásukban *Arapovics Mária* és *Dudok Dávid* részben egy kutatáson keresztül közelítettek ehhez a kérdéshez.

A helyi szintű együtműködési kapcsolatokról a Zuglói Locsolókör a klímaválság és a természeti nehézségek kezelésére mutat be közösségi együtműködésre példát.

A Szomszédsgai együtműködés Solymáron című történetben a viharkár-elhárítás tette újra aktívvá az ottani helyi közösséget.

A Kölkedi gyerek- és ifjúsági programról interjú keretében *Katona Kriszta* egy kistalusi folyamatot láttat, az együtműködés felfedezését vezette végig: ebben egy gyerek- és ifjúsági csoportról, majd a szülők-felnőttek aktivizálásáról és az önkormányzattal való összefogás alakulásáról olvashatunk elemző bemutatást.

A Tudatos öregedés című írás ebben a világszerte előtérbe kerülő helyzetnek a bemutatásában is a társadalmi szektorok közötti együtműködésben látja a megoldást.

A fentiekől kicsit távolabb lépve *Sain Mátyás* a városi közjó nemzetközi és kialakuló hazai esélyeit mutatja be.

Megszokhattuk már, hogy Budapest VIII. kerülete élen jár a közösségi megoldások keresésében és támogatásában. A Mit üzen a Rádió rovatunkban *Pikó András* beszél a Józsefvárosi Lakótér megnyitásáról, *Magyarország első olyan önkormányzati irodájáról, amelynek feladata a bérházak lakóközösségeinek támogatása és megerősítése*.

Sándor Kata a *Roma Hősnők – A láthatatlan munka méltósága* című írásában a Roma Női Civil Díj negyedik évének tanulságait vonja meg.

Végül a Civil Rádió több hónapos munkáját, a Szabad-közösségi rádiózás 35 éves magyarországi történetét feldolgozó podcastsorozatról írunk, az ebben készült anyagok meghallgatását is felkínálva.

A fentiekhez és a Parola 25/4-es lapszámának néhány további írásához is jó olvasást, elmélkedést (s lehetőleg cselekvést) kíván ennek a számnak a felelős szerkesztője

Közösség Konferencia 2025

KoopeRáció – Együttműködés a közösségi munka területein

Dudok Dávid

2025. november 21-én az ELTE TáTK [Közösségi Tanulmányok Tanszék](#) és a [Közösségfejlesztők Egyesülete](#) közösen valósította meg az immár hagyományossá vált [Közösség Konferenciát](#) a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretein belül. Az eseménynek idén az ELTE Társadalomtudományi Kara adott helyet, a konferencia fókuszában az egyetemi képzés (Közösségi és civil tanulmányok mesterszak), a tanulás és az együttműködés állt. A rendezvény célja a civil, önkormányzati, közművelődési, forprofit és felsőoktatási szereplők közötti kooperáció és párbeszéd kialakítása, fejlesztése volt. A résztvevők előadások és panelbeszélgetések alkalmával osztották meg tapasztalataikat, interaktív módon ismerkedhettek meg egymással.

Dr. Arapovics Mária köszönti a konferencia résztvevőit (fotó: Dudok Dávid)

Megnyitó: bemutatkozik az új tanszék és a közösségfejlesztés legnagyobb szakmai szervezete

Bevezetőként három rövid beszéd hangzott el. Elsőként dr. Prónai Csaba, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Karának dékánja köszöntötte a megjelenteket, gondolataival méltatta a Közösségi Tanulmányok Tanszék megalakulását, illetve mindazokat, akik valamilyen formában hozzájárulnak a közösségfejlesztés elméletének és gyakorlatának fejlesztéséhez. Mindemellett köszönetet mondott a konferencia szervezőinek a fáradozásért. Ezután dr. Arapovics Mária, az újonnan alakult tanszék megbízott tanszékvezetője, a Közösségi és civil

tanulmányok mesterképzés szakigazgatója rövid köszöntőjében megemlékezett a közelmúltban elhunyt Darvas Ágnesről, aki egykori tanszékvezetőként nagyban hozzájárult a mesterképzés 2011-es elindításához a Szociális Munka Tanszéken. Mindezek után kiemelte a Közösségi Tanulmányok Tanszék megalakulásának fontosságát és rövid történetét (a korábban erről készült interjú a [Parola 2025/3-as számában](#) és a [Civil Rádió podcast csatornáján](#) érhető el), illetve a konferencia célját: olyan együttműködések fejlesztését, létrehozását tűzte ki célul, amelyek hozzájárulnak az egyetem és különböző szakmai szereplők közötti párbeszéd kialakulásához. A megnyitók sorát Péterfi Ferenc zárta, aki a Közösségfejlesztők Egyesületének nevében köszöntötte a megjelenteket, beszédét írásos formában is közreadjuk.

“Előbb a Közösség Konferencia elindulásának történetéről emlékeztetőül mondanék pár mondatot. Varga A. Tamás barátunk és kollégánk búcsúztatására szervezett konferenciánkon, Kunbábonban, 2002-ben, Markolt Bandi felvetése volt: legyen minden évben egy találkozó, ahol a közösségeinkről elmondjuk, leírjuk egymásnak, amit aktuálisnak tartunk. Elfogadtuk és ez lett a Közösség Konferencia sorozata.

A mai konferenciához: A Közösségi Tanulmányok Tanszék megalakulása az ELTE-n fontos és igen örömteli jelenség. A konferencia címe és szándéka „Kooperáció, Partnerség, Együttműködés” emlékeztetés, felismerés, annak a hangsúlyozása, hogy nagyon összehangolt, nagyon széles szakterületi nézőpontokat takar a közösségfejlesztés értelmezése. Ez egyszerre elméleti és a helyi gyakorlatok szintjein is érvényes alapvetés. A kívülebbről álló számára értelmezhető lehetne ez a szociális munka kereteiből való önállósulás, az új tanszéki előrelépés itt az ELTE-n úgy is, hogy a közösségfejlesztés kicsit távolabbra helyeződik – eltávolodik a szociális területtől – látványosan az emancipálódás végett. De nyilván ezt a hibát: azaz a szociális munkát leválasztani – a hazai gyakorlatban immár másodszor – senki nem kívánja elkövetni. Hiszen a közösségfejlesztés nem értelmezhető a szociális viszonyok nélkül. A lexikon szerint „a szociális szó a latin ‘socius’ (társ) szóból ered, és a társadalom, társaság, társas hatást jelenti”. Tehát a szociális szó nem a szegényügyet, nem csupán azt takarja, sokkal inkább a társadalom számára a civil polgárok és szervezeteinek, szakmai intézményeinek a teljes élet- és működési keretét foglalja magába. Lehet-e a kooperáció, az együttműködés a közösségi munka ürügyén a szociális munka, a szociálpolitikai szemlélet, a szociális intézményekkel és annak munkatársaival történő összefogás nélkül? – Nemigen. És az aktív civil társadalom nélkül sem. De az ökológia - humánökológia nélkül sem. És sorolhatnám a falufejlesztés, az urbanisztika, a közigazgatás-önkormányzás s persze a közösségi művelődést is magába foglaló kultúra, és a többi szakterület nélkül sem. Éppen ezek együttese a közösségfejlesztés komplexitása. Ezek között szinkronitást teremteni, szervezni – no ez a kihívás! És ehhez kellene a közösségi tanulmányok is.

Ennek az egymásra utaló folyamatnak igen pontos megfogalmazója József Attila is. Az Eszmélet című versében így ír:

*„Akár egy halom hasított fa,
hever egymáson a világ,
szorítja, nyomja, összefogja
egyik dolog a másikat
s így mindenik determinált.”*

Köszöntőt mondott dr. Arapovics Mária, dr. Prónai Csaba és Péterfi Ferenc (fotó: Dudok Dávid)

Azt is hangsúlyozni kívánom a közösségfejlesztés megértéséért: az együttműködés, amelyet partnerségnek is szoktunk nevezni, nem azt jelenti, hogy én kitalálom, megmondom, hogy mit és hogyan kell csinálni együtt – közösen; a többiek (tehát a velem együttműködők) meg esetleg „jőfejségből” (vagy éppen mert úgy vélik, hogy én valamilyen hatalmi helyzetet, befolyást, erőforrást képviselek), hát csöndesen követnek. A konferencia címében is elhangzó igazi kooperáció értelmezésében az együttműködés feltétele, hogy már egy-egy folyamatnak a legelejétől az adott közösségi helyzet megismerése, a cél közös elhatározása is a partnerségünk, a közös vállalkásunk része legyen, azokat is együtt végezzük.

Végül, ehhez hadd emeljek ki még egy fontos magatartást, szemléletet az ideális együttműködési folyamatban: az egymástól való kölcsönös függést, az egymásnak való kölcsönös alárendelődést (interdependencia – ha már a tudományos nyelvet beszéljük). És jó, ha tudjuk, ez a kölcsönös függés vagy kölcsönös alárendelődés nem önfeladást, nem a szabad akaratumk elvesztését, az arról való lemondást jelenti. Épp ellenkezőleg: az igazi szabadságunk – máshogyan a közös szabadságunk – elismerését, létrejöttét! Az ilyen keretekben történő közös gyakorlati cselekvéseket. De erről és egyébektől biztosan sokat fogunk hallani, megtudni a következő 2-3 órában elhangzó előadásokból, vitákból: a KoopeRáció – Közösség konferencián.”

Fókuszban a közösségi alapú működésmód

A konferenciát két plenáris előadás nyitotta meg. Az elsőben Molnár Aranka (Közösségfejlesztők Egyesülete) mutatta be röviden *A közösségi működés intézményesülési lehetőségeit* a Nagyecsedden végzett fejlesztés tükrében. Előadásában így definiálta a közösségi működést: *“A közösségi alapú szolgáltatás az igények és szükségletek kielégítésének az a módja, amely a helyi közösségbe ágyazottan működik, vagyis helyben van; személyes, illetve helyi közösségi szükségletekre és erőforrásokra épít; a helyi lakosokkal egyenrangú, partneri viszonyban működik; belső erőforrásokat mozgósít; más szolgáltatásokkal, illetve a helyi közösség más szereplőivel partnerségben dolgozik.”*

A közösségi működés megvalósulásáig hosszú út vezetett Nagyecsedden az idők nappali ellátásában (az erről szóló tanulmány és módszertani útmutató [itt érhető el](#)). A megvalósítók úgy gondolták, hogy a helyi erőforrásokra építve érdemes fejleszteni a településen elérhető közszolgáltatások minőségét. Ebben a folyamatban fontos a civil szereplők erősítése is. Nagyecsedden egy ilyen kísérleti program valósult meg, amelyben a térségi szociális intézmény idők nappali ellátását kezdték el átalakítani a közösségi működésmód megvalósulása érdekében. Ebben a folyamatban elengedhetetlen a *közösségi kapacitás* fejlesztése, amely a szervezetek közösségi módon való működésre vonatkozó hajlandóságát és képességét jelenti. Így tehát alapvetés, hogy a szervezet valamilyen közösségi, szakmai viszonyrendszerben működjön (vagyis nem elzártan másoktól és a környezetétől); egyenrangú viszonyt alakítson ki a partnereivel, tagjaival, munkavállalóival, önkénteseivel és támogatóival; valamint, hogy tevékenységébe a tervezéstől a megvalósításon át bevonja az érintetteket, ismerje és használja a környezetében fellelhető erőforrásokat.

Molnár Aranka úgy látja, hogy egy ilyen folyamatban a kulcs az *együttműködés kultúrája*. Meglátása szerint sokszor tétován állunk az együttműködések előtt, toporgunk és azon morfondírozunk, hogy mit is kellene tenni, hogyan is kezdjünk hozzá. Bár a 2000-es évek vége felé már voltak tapasztalataink az együttműködésekkel, de nem sikerült megerősödni, stabilizálódni, és rendszerszintűen beépülnie a működési módokba, ezért könnyű volt visszabontani a partnerségeket. A félelem kultúrájával nem összeegyeztethető az együttműködés, mert ahhoz szabadság szükséges. Ahhoz, hogy az együttműködés kultúrájáról beszélhessünk be kell épülnie a mindennapjainkba, alapvető működési módunkká kell válnia, szocializációs mintázatokká szükséges fejlődnie. És természetesen át kell hatnia egész életünket, kapcsolódásainkat, viszonyulásainkat a munkában, a társasági, baráti életben és a magánéletben egyaránt.

Molnár Aranka, dr. Arapovics Mária és dr. Dudok Dávid előadás közben (fotók: Csongor Anna)

Ezek után dr. Arapovics Mária és dr. Dudok Dávid a *Fenntartható közösségi szolgáltatások és gyakorlatok* című előadás keretében mutatta be „Közösségi alapú kreatív ipari szolgáltatások és energiahatékony szelíd technológiák kutatása és fejlesztése” (RRF-2.3.1-21-2022-00013 – Társadalmi Innovációs Nemzeti Laboratórium) kutatási projekt eredményeit. A kutatás keretében környezetbarát, energiahatékony, hagyományos és innovatív, kulturális, kreatív iparhoz köthető közösségi szolgáltatások, megoldások, megvalósult magyar és európai adaptációs gyakorlatok gyűjtése, rendszerezése valósult meg társadalomtudományi kutatási módszerekkel. A kutatás célja az volt, hogy helyi, közösségi alapú megoldásokat találjanak az olyan globális kihívásokra mint az egyenlőtlenség, a környezet pusztulása és a társadalmi széttagoltság. A Közöségi és civil tanulmányok kutatócsoport tagjai a mintegy 80 közösségi szolgáltatás, munkamód, (kis)közösségi gyakorlat rendszerezéséhez a közösségfejlesztés nemzetközi és hazai keretrendszerét hívták segítségül. A kutatás eredményei mindenki számára könnyen hozzáférhetőek az [online tudástárban](#), illetve a letölthető [kiadványban](#).

Nagy találkozások és jóízű beszélgetések a szünetben (fotók: Csongor Anna)

Színes tudományos mozaik: poszterek angolul és magyarul

Az ELTE Szociológia Doktori Iskola doktoranduszai magyar és angol nyelvű tudományos posztereket mutattak be kutatási témáikról a KoopeRáció konferencián. A szervezők olyan tudományos igényű vizsgálatokat bemutató posztereket vártak, amelyek a közösségek ügyeihez, a civil társadalom vagy a nonprofit szervezetek tevékenységéhez kapcsolódnak. A doktoranduszok absztrakt és poszter beküldésével jelentkezhetnek, a beküldött pályaműveket egy háromtagú tudományos bizottság bírálta el. A poszterek rövid bemutatására és párbeszédre a konferencia ebédszünetében volt lehetőség.

Bushra Al Hammadi, ománi doktorandusz "Média a viharban" című kutatását mutatta be, amely a mesterséges-intelligenciavezérelt megközelítések szerepét vizsgálja a közösségek ellenálló képességének fokozására válságkommunikáció révén Ománban. Ujvári Laura Olga Magyarország és Dánia gyermekvédelmi szakellátásának összehasonlítására vállalkozik kutatásában, míg Léka István témája a professzionális időszakos gondozás az otthonukban élő magyarországi fogyatékos emberek számára. A poszterszekciót szekciót dr. Dudok Dávid vezette.

Bushra Al Hammadi és Ujvári Laura Olga prezentációja (fotók: Arapovics Mária)

Elmélet és gyakorlat, ha találkoznak...

A délután folyamán két érdekes beszélgetés aktív részesei lehettek a konferencia résztvevői. Mindkét diskurzus fókuszában a Közösségi és civil tanulmányok mesterképzéshez kapcsolódó terepgyakorlat állt, céljuk a korábbi tapasztalatok megismerése, illetve meglévő kapcsolódások erősítése, valamint újabb partnerségek kiépítése volt. Mindkét beszélgetést Kovács Edit (az ELTE-KCM mesteroktatója, a Közösségfejlesztők Egyesületének elnöke) vezette.

A *Tanulás-Tudás-Gyakorlat* panelbeszélgetésben gyakorlatvezetők, részvételi irodák, civil szervezetek munkatársai, kutatók osztották meg a gyakornokokkal való munka kapcsán szerzett tapasztalataikat és javaslataikat. Felvezetésként és a beszélgetés közben Kovács Edit áttekintő információkat osztott meg a szakmai gyakorlat kereteiről a Közösségi és civil tanulmányok szakon. A panelbeszélgetés felkért résztvevői voltak: Közösségi és részvételi Iroda (Budapest Főváros XII. kerület Hegyvidéki Polgármesteri Hivatal) képviselőjében Kutyna Olga, civil

kapcsolati munkatárs, önkéntes koordinátor, ELTE-KCM; a Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége (SINOSZ) képviselőjében Botos Barbara, a jelnyelvi tolmácsszolgálatok vezetője, ELTE-KCM alumni; valamint a Gólya Szövetkezet “Szomszédságból Közösséget Program” és a Zuglói Közösségi és Részvételi Osztály képviselőjében Balla Edit gyakornok, tereptanár, ELTE-KCM alumni.

A konferencia záróeseménye a *Partnerség-Együttműködés* című kerekasztal-beszélgetés volt, amely a strukturális, intézményi együttműködések kereteit és lehetőségeit mutatta be a közösségi munka gyakorlatában. Sélley Andrea (Társadalomfejlesztési Főosztály, Budapest Főváros XIV. kerület, Közösségi és Részvételi Osztály, osztályvezető), Bálint Mónika (Civil Kollégium Alapítvány, ügyvezető igazgató), Sz. Urbán Szilvia (Budapesti Népművelők Egyesülete, elnökségi tag) és Halmai Zsuzsa (Közösségfejlesztők Egyesülete, választmányi tag) osztotta meg gondolatait egymással és a közönséggel.

A Tanulás-Tudás-Gyakorlat című panelbeszélgetés résztvevői: Kovács Edit, Kutyna Olga, Botos Barbara és Balla Edit (fotó: Arapovics Mária)

A Partnerség-Együttműködés című kerekasztal beszélgetés résztvevői: Kovács Edit, Sz. Urbán Szilvia, Sélley Andrea, Halmai Zsuzsa, Bálint Mónika (fotó: Dudok Dávid)

Többször és több formában is elhangzott, hogy az elméleti alapozást követően rendkívül fontos a 120 órás terepgyakorlat, melynek során az egyetemi hallgatók megtapasztalhatják a közösségekkel végzett munka nagyon változatos formáit. A visszajelzések alapján rendkívül fontos a gyakorlatra történő alapos felkészülés, azonban az elmélet és a gyakorlat kapcsolata nem minden esetben erős, illetve bár a 120 óra soknak tűnik, mégsem ad mindig lehetőséget az elmélyülésre egy-egy gyakorlat kapcsán. Az együttműködéseket tekintve hangsúlyos elem a hallgatók és a szervezetek közötti kommunikáció erősítése, mely kulcsfontosságú, hiszen a kapcsolattartás minősége nagymértékben befolyásolja a szakmai gyakorlat sikerességét. A közös keretek megalkotása és rögzítése minden fél számára kiemelten fontos már a gyakorlat megkezdése előtt, ezzel jelölve a hallgatókkal szembeni elvárásokat és a gyakorlati hely nyújtotta lehetőségeket. A szakmai gyakorlattal kapcsolatos *jó gyakorlatok* megismerése minden fél számára előnyös lenne, a résztvevők többször is hangsúlyozták, hogy a partnerség mindhárom fél (az egyetem, a hallgató és a gyakorlati hely) együttműködésén múlik.

A résztvevők egyetértettek abban is, hogy a kommunikációval és kapcsolatépítéssel, reflexióval és önismerettel, gondolkodásmóddal, időkerettel való gazdálkodás, valamint az önálló munkavégzéssel kapcsolatos készségek fejlesztése elengedhetetlen a szakmai gyakorlat megvalósulása során. A legnagyobb nehézségeket és kihívásokat a (civil) szervezetek túlterheltsége és kapacitáshiánya, az időbeosztási problémák, a kommunikációs hiányok, a szervezeti terhek és a hallgatók felkészülésében tapasztalható hiányosságok jelentik. A zárókörben az is kiderült, hogy az egyetem a kommunikációban és kapcsolattartásban, a mentorok felkészítésében, az adminisztrációban és a szakmai (módszertani) támogatásban tudná segíteni a szakmai gyakorlat sikeres megvalósítását.

Zárszó

A 2025-ös Közösség Konferencia a közösségi munkában oly' fontos *együttműködések, partneriségek* építésének jegyében zajlott igen sokszínű programmal és sokféle szereplő részvételével. A kutatás, közös tanulás és a terepi gyakorlat változatos formákat kínál arra, hogy *“együtt nézhessünk közösségeink állapotára”*, találkozhassunk régi ismerőseinkkel és új együttműködések is építhessünk. A résztvevők visszajelzései alapján kellemes hangulatú és igen tartalmas eseményre került sor, reményeink szerint új otthonra talált a Közösség Konferencia az ELTE Közösségi Tanulmányok Tanszéken.

Kulcsszavak: Közösség Konferencia, ELTE, Közösségi és civil tanulmányok, közösségfejlesztés, felsőoktatás, közösségeink, terepgyakorlat

Szerző:

Dudok Dávid 2025-ben szerzett doktori fokozatot az ELTE Szociológia Doktori Iskolában, kutatási témája a közművelődési intézmények társadalmiasított működés módjának vizsgálata Komárom-Esztergom vármegyében. Egyetemi adjunktus az ELTE Közösségi Tanulmányok Tanszéken, szenvedélyesen kutatja a közösségi megoldások megvalósulási lehetőségeit, oktatói munkájában a részvételiség, a bevonás, a professzionális közösségi beavatkozás elméletei és gyakorlatai dominálnak.

Ez történt Solymáron

Péterfi Ferenc

Szomszédsági együttműködés Solymár alvégén – az ott élő Petik András beszél egy mikroközösség összefogásáról.

Péterfi Ferenc (PF): Az Önkéntes Szemle kiadványának a kapcsán szóba került a nemformális önkéntesség. Ez a jelenség falusi, de városi szomszédságokban is igen gyakori. Ilyen baráti beszélgetés kapcsán derült ki, hogy Petik András kollégánknak Solymáron, a környezetében is egy hasonló dolog kezdődött.

Petik András (PA): Mi eléggé a falunak a szélén lakunk, tőlünk „odébb” már csak az erdő meg egy patak van, aminek persze piszkosul örülünk is.

Amikor mi odaköltöztünk bő 30 éve, volt ott egy téglagyár, ami rengeteg problémát okozott nekünk. Ott égették ki a téglákat és ennek a kiégése során ordító bűzök keletkeztek, és mellesleg az odavezető gázvezetékéből is állandóan jött a gáz. A szomszédság állandóan panaszkodott, hogy miért kell nekünk ebben a bűzben élni, és nem volt kihez fordulni. Ezért elkezdtek egymásnak információkat átadni, hogy ki mit tud a téglagyári balhékról. Meg ha jött ki valaki vezető a téglagyártól, akkor összehívtuk a csapatot, hogy interjúvoljuk meg a vezetőt, hogy mit akar.

PF: Tehát egy igazi helyi érdeksérelem volt, ami így összehozott benneteket?

PA: Igen.

A téglagyárat ezután felújították az osztrákok, modernebb technikát alkalmaztak, nagymértékben csökkent a bűz, de később megszűnt a termelés, s ezzel ez a konfliktus is.

A közösség ott úgy érezte, hogy miután mi a falu végén vagyunk, hát vannak közös dolgaink is. Valaki bedobta, gyerekek, tartsunk egy pikniket, meghívjuk egymást, a szomszédokat egy kis patakparti piknikre! Erre a körülmények alkalmasak.

Hoztunk süteményt, sört, bort, mindent, ami jól esett. Összejöttek a gyerekek, ott rohangáltak körülöttünk, ismerkedtünk, mindenki bemutatkozott, elmondta, hogy mióta lakik itt.

PF: Ez mikor történt körülbelül?

PA: Úgy 5-6 évvel ezelőtt történt. Aztán nemrég megint felvetette valaki a csapatnak, hogy ismét kéne tartani egy olyan pikniket, amilyen régen is volt.

Közben a közelmúltban jött egy nagy vihar, és ez minket elég rendesen érintett. Például kidöntötte a mi villanyoszlopunkat, így napokig nem volt villanyunk.

Ez nagyon fontos ügy volt, egyből összeröffen a csapat. Mentek a hírek a Facebook-csoporton belül, mert egy Facebook-csoport jött erre létre, azaz már régen megvolt, de csak pianóban üzemelgetett – most újra aktivizálódott.

De például, amikor csőtörés volt a szomszédos Rókus utcában, és jött ki a DMRV (a helyi szolgáltató), elkezdtek a felújítást. De amíg megcsinálták, olyan információk kezdtek el keringeni, hogy ott áramszünetre számítsatok. És például, hogyha a helyi képviselőnkkel is volt valami bajunk, meghívtuk ennek a csoportnak a találkozájára, és vele is tudtunk konzultálni. Tehát a helyi önkormányzati képviselőket is bevontuk.

PF: Na, erre majd térjünk vissza, de most előbb arról, hogy mi volt akkor a vihar kapcsán?

PA: Mi kaptuk a legvadabb pusztítást, a mi házunk és a mi környékünk. Összejött a csapat, körülöttünk megint összejött rengeteg ember, és elkezdtek gyorsan eltakarítani a fahulladékot, szabaddá tenni az utat, felválni, amit kellett, tehát hirtelen mindenki elkezdett dolgozni.

PF: Mielőtt a tűzoltók, vagy a katasztrófavédelem megérkezett?

PA: Hát nem értek rá, el voltak foglalva, a falu egésze tele volt kidőlt fákkal, mindenütt „állt a bál”. Óriási viharok voltak. 50-60 centi átmérőjű fákat tépett ki a vihar, szóval kemény dolgok történtek. Hozzánk nem nagyon jutottak még el, elkezdtünk magunk összefogni. A mi családkunk például gyorsan beszerezett egy aggregátort, beállítottuk, s közhírré tettük: gyerekek, akiknek telefont kell tölteni, jöjjön, nálunk lehet telefonálni.

PF: Csak a hallgatónak, akik nem járatosak ebben: az aggregátor más nyersanyaggal – ez esetben benzinnel meghajtva tud áramot termelni. Egyébként 220 voltos erősségű áramot is tud, vagy ennél azért kisebb a teljesítménye?

PA: Többféle típus van, de olyat vettünk, ami az egész házunkat ellátja három fázissal. Szóval, a bejáratnál helyeztük el a gépet, eleve ott üzemelt a villanyóraszekrényünk mellett. Szóltam, hogy gyerekek, itt van szabad lyuk, akinek kell, jöjjön és töltsse a telefonját. Páran jöttek is, akik feltöltötték, mert ugye kimerültek egy-két nap után a telefonok, és nem tudták utántölteni.

Így aztán nálunk volt a telefontöltő központ. Túl sokan nem vették igénybe, de néhányan azért persze igen.

És ez a rendszer működött tovább. Aztán csináltunk még egy pikniket, amin megbeszéltük, hogy a továbbiakban hogyan tudunk együttműködni. Ez a Facebook-csoport ma is él és működik, de vigyázunk rá, hogy csak azok az információk kerüljenek be, amik a közösség szempontjából fontosak. Tehát politikának nyoma sincs.

PF: Tehát ne megosztó hírek legyenek benne?

PA: Pontosan. Ez nem kerülhet be, egyszerűen nem jön be. Olyan hírek jönnek, hogy a busz késik, vonat kimaradt – tudtok valamit, mikor jönnek a vonatok. Ilyesmiről van benne szó, ami itt minket, mindannyiunkat érdekel.

PF: Lett valami szereposztás ebben a társaságban? Tehát van valaki, aki aktívabb, vagy egyáltalán, merült-e fel valami új ügy, ami eddig nem oldódott meg, de most, hogy felmelegedett ez a közösség, akkor ez is beletartozhat a programba?

PA: Ilyen kiemelt ügyet nem említenék, de az is benne van a pakliban, hogy van köztük egy-két nyugdíjas ember, aki ráér már, bejár az önkormányzati tájékoztatókra vagy a falugyűlésekre, és ott figyel, visszajön és beszámol a közösségben, hogy miről volt szó. Tehát jönnek az információk. Vagy éppen megkérjük a képviselőnket, ő is számoljon be kérdésekről. Ott lehet kérdéseket feltenni neki, és ő megválaszolja. Ez nem hivatalos, ez egy egyszerű szomszédi beszélgetés.

PF: Szerintem ez sokkal hatékonyabb, sokkal személyesebb, mint a hivatalosan meghirdetett, vagy legalábbis ez sokkal közelebb áll az egyes emberekhez. Mi a viszonya ehhez az önkormányzatnak vagy mondjuk a polgármesternek? Nálatok új polgármestert, egy fiatalembert választottak pár évvel ezelőtt. Próbáltátok őt is ebbe bekapcsolni vagy invitálni?

PA: Bármikor rendelkezésünkre áll, és válaszol a kérdéseinkre, ha van. Tehát ő beszáll a buliba, amikor kell. Alapvetően nem tagja a közösségnek, ő máshol lakik a faluban, a felvégen él, mi az alvégen lakunk, de ettől függetlenül teljes támogatását bírjuk. És nyilván a képviselő, akit szintén mi választottunk, már az új csapatnak a tagja – ő pedig tevékenyebben részt vesz a közösségnek az életében. Kérdések, válaszok segítségével működik ez.

PF: Tudtok-e más hasonló kezdeményezésről Solymáron, vagy rólatok tudnak-e mások? Mennyire alakultak ki ilyen körök, mit tudsz erről?

PA: Nem tudunk sem arról, hogy másnak lenne, sem arról, hogy rólunk tudnak-e másutt. Ez az információ nem jutott el hozzánk. Másfajta közösségi próbálkozások vannak a faluban, amik ilyen Facebook-csoportokban jelentkeznek, de ezek inkább politikai alapállásokat jelölnek. Mondok példát: megválasztanak valakit egy bizonyos szervezet vezetőjévé, azonnal elkezdik hatan támadni, öten védeni, tehát ezek mennek, és ez a szokásos politikai tér, amibe igazából nem nagyon kell beszállnunk.

Még egy konkrét példát elmesélnék, ez most történt az elmúlt héten.

Két utcánk van. Az egyik utcában van egy ház, egy nagy ház, aminek pillanatnyilag nincs lakója, mert eladás alatt áll, és három nagyon régi hatalmas nagy fenyőfa áll az udvarában, amik kiszáradtak. És a szemben lévő házakban már látták, hogy vigyázzunk, mert itt balhé lehet, ezek a fák már nem életképesek. Jön egy erősebb szél és az kidönti. Nagyok a fák, tehát nagy bajt csinál a szomszédos házakban is akár. Tehát ez egy bizonytalan helyzet.

És egyszer csak azt vették észre, hogy jönnek és kivágják a fát. Valaki feltehetőleg a helyiek közül a felvetett problémák hatására intézkedett. A fák tényleg ki voltak száradva, tehát valóban ki kellett őket vágni.

Utána pár napig pár házban megszűnt az internetszolgáltatás. Jöttek a gyerekek, mi történhetett? Hát kiderült, hogy a favágás során az egyik kisebb ág, ami leesett, elvágta az egyik kábelt, ami az internetszolgáltatást adta. Pár napig keresték a hibát, de aztán megoldódott ez is persze.

PF: Ha jól hallottam, akkor mostanában cserélődik vagy cserélődött ki a lakosság ott a közvetlen környezetben. Jelenthet ez is egy új inspirációt?

PA: Feltétlenül sokat fiatalodott a közösség, most már pici gyerekek is ott rohangálnak a patakparton, hintáznak, libikókáznak, fára másznak és egyáltalán: élvezik az életet. Nem véletlen, hogy ez a közösség kezdeményezte, hogy az utcákat tegyék egyirányúvá, és legyen kint 30-as tábla. Ezek a fiatalok kezdeményezték és összehívták a csapatot, összejöttünk és megvitattuk ezt a kérdést. Én minden korlátozásnak ellene vagyok, engem is győzködtek. Utálom, ha korlátoznak engem bármiben, de elfogadtam az érvelésüket, és aláírtam én is, hogy legyen korlátozás, és legyen egyirányúsítás. Hiszen értelmes érvek jöttek fel, és hát tulajdonképpen tök mindegy, hogy azt az 50 métert most 30-cal vagy 35-tel teszem meg.

PF: Na, hát köszönjük András, felhangosítottuk ezt a kis történetet, mert nekem meggyőződésem, hogy jó érzés akár az érintetteknek, hogy magukról hallanak, de nem úgy, hogy ők dicsekednek, hanem valakik ezt fölfedezik. Másrészt másoknak meg fontos tanácsokkal szolgálhat, hogy a gyűlölködés mellett lehet néha együttműködnünk is. Szóval köszönjük, ez történt Solymáron mostanában.

Kulcsszavak: nemformális önkéntesség, Solymár

Szerző:

Péterfi Ferenc eredetileg Újpalotán népművelő, majd közösségfejlesztő. Később az NMI és jogelődjének a Közösségfejlesztői Osztályán dolgozott, majd az osztály vezetője lett.

Falusi és városi terepmunkákban vett részt, egyetemi, szakmai és civil képzések oktatója, konferenciák szervezője. A Parola folyóirat alapító főszerkesztője, évekig a Közösségfejlesztők Egyesületének titkára, majd elnöke volt.

Zuglói Locsolókör – Locsolakoma

Bódis Lajos

Klímaválság, szárazság, vízmegtartás – ismerős fogalmak. Erre egy részleges válasz a Fővárosi Önkormányzat, annak FŐKERT vállalata és a 10 millió Fa Mozgalom kezdeményezése: a nagy nyári melegben jó lenne a civilek bevonásával a fiatalabb – főként az utolsó öt évben ültetett – fáknek nyaranta „civil vizet” juttatni. Azaz folyamatosan locsolni őket a kiszáradás ellen. A kezdeményezés segítésére egy applikáció is készült, amelyben megjelenítették a különösen szomjas budapesti fákat. A Zuglóban működő „locsolókör” tagjainak munkájáról készített Bódis Lajos tudósítást. A helyi lakosokból alakult csoport a közelben működő társasházakat és más szereplőket is megnyert, hogy minél közelebből tudjanak a kannás locsoláshoz „vizet fakasztani”. Használják az évtizedekkel ezelőtt létesített kertészeti vízcsapokat is, amelyeket az önkormányzat részlegesen felújított, és szintén applikációban is megjelenített. A civilek felmérték, hogy a környékükön melyik csap működik, és kezdeményezték az önkormányzatnál újabbak üzembe helyezését. Bódis Lajos interjúlánca igazi szomszédsági locsolókörök működéséről tudósít Zuglóból, a helyiek Locsolakoma akciójáról.

Bódis Lajos (BL): Nyáron önkéntes vízadó kampányt szervezett a fiatal fák életben tartására a 10 millió Fa civil csoport, a Fővárosi Önkormányzat, a Budapesti Közművek Főkert divíziója és a Beeco applikációt működtető cég. Ennek keretében Locsolakoma eseményeket tartottak, és folyamatosan működő lakossági locsolókörök szerveződését ösztönözték, főleg a fővárosi ültetésű fák életben tartását célozva. A program, pláne a résztvevő lakosok természetesen nem különböztetik meg a közterületi fákat aszerint, hogy a főváros vagy a kerületük önkormányzata ültette-e, közvetlenül, vagy civilek bevonásával. Az egyre forróbb nyarakon mindegyikük túléléséhez és megerősödéséhez szükség van a rendszeres öntözésre – a tapasztalatok szerint az ültetéstől számított öt évig. Ezt pedig csak lakossági közreműködéssel lehet elvégezni. A részletekről a főváros XIV. kerületében, Zuglóban alakult locsolókör különböző érintettségű résztvevőit kérdeztem. Először Szűcs Mariannát, a 10 millió Fa csoport zuglói koordinátorát arról, milyen számokkal írható le az eddig végzett munka, mik okoztak nehézséget, és mik a tervek a jövőre nézve.

Szűcs Marianna: A 10 millió Fának Zuglóban körülbelül másfél-két éve vagyok a koordinátora. A falocsolás-öntözéssel kapcsolatos tevékenység az idén nyáron indult. A Nemzeti Faültetés Napja március 1-jén volt nálunk, a 10 millió Fánál, és utána fogtunk össze a Főkerttel és a Beeco alkalmazás létrehozóival, hogy minél több embert tudjunk megmozgatni annak érdekében, hogy az aszályt átvészeljék az ültetett fák. Magát az akciót, az Önkéntes Vízadás programot a Főkert által karbantartott fák esetében csinálják, tehát a parkokról tudok beszélni, amik az

Önkéntes Vízáadás programban részt vettek. Közel 3000 ember mozdult ki az otthonából a legnagyobb melegekben annak érdekében, hogy kisebb locsoló közösségek alakuljanak ezen a nyáron, és a statisztikáink szerint körülbelül 400 ezer liter vizet locsoltak a fákra. Ezek azok a fák, amelyek a Főkert által fenntartott parkokban találhatóak. Itt Zuglóban pedig egy ilyen Locsolakoma volt, amit Marci (Cserhalmi Marcell) szervezett, a Kacsóh Pongrác úton. Összehívtuk a környék lakóit, és ők locsolták meg azokat a fákat, amelyeket nem olyan régen ültetett az önkormányzat a lakótelep környékén, de nem locsolták őket eleget, és akkor a lakók vállalták, hogy elkezdik locsolni. Természetesen az lenne a cél, hogy minél több ilyen lakóközösség fogjon össze, hogy a környezetünkben lévő fák ne szomjazzanak, és ne pusztuljanak el, hanem éljék túl az aszályt. Most már azt szoktuk mondani, hogy minimum három, de inkább öt év az, amíg az ültetés után locsolni kell a fákat. Utána már tudnak magukról gondoskodni, bár egy-egy aszály eléggé ki tudja kezdeni még a nagyméretű fákat is. Nyilvánvalóan az a cél, hogy egy fa se szomjazzon a környezetünkben. Maga az akció Locsolakoma, Önkéntes Vízáadás néven indult el a Főkert, a 10 millió Fa és a Beeco applikáció szervezésében. Minden vasárnap délután volt egy Locsolakoma különböző kerületekben, ezek a Főkert által gondozott fákra, parkokra vonatkoztak, tehát maga a nagy rendezvény mindig ilyen helyen volt. Nyilván ez az egész folyamatnak, hiszen úgy tudunk valamit népszerűvé tenni, ha jó reklámot csapunk neki. Ezek a locsolakomák arra szolgáltak, hogy ez a közösség tudatosítsa a lakosságban, hogy ne csak várjanak arra, hogy locsolja valaki a fákat, hanem próbáljuk meg mindannyian – az önkormányzatok, a Főkert, a 10 millió Fa, sok-sok civil. Ha egy lakó azt látja, hogy az utcájával szemben áll egy fa, ami szomjas, akkor locsolja meg! Ezekben az akciókban minden munkát önkéntesek végeznek. Az önkéntesek kapacitása akár időben, akár kompetenciában meghatározza azt, hogy mi lesz. Például ha a mi esetünket nézzük, én vagyok egyedül Zuglóban, aki ezzel foglalkozom. Marci más területeken is aktívodik, de mi ketten összefogtunk, csináltunk egy videót, kitettük, ahány fórumra csak tudtuk. Tehát az információ eljuttatása ilyen garázsban összetákol, nem profi módszerekkel zajlik, és ezért nehéz eljutni az emberekhez az üzenettel. Ezért aztán nagyon jó, hogy ha minél több helyen szó van erről, talán akkor több emberhez el tudunk jutni. Nem voltunk nagyon sokan. Mondjuk arra a pár fára elegendő voltunk, tehát éppen megoldottuk a feladatot. De nyilvánvalóan ez a legnagyobb kihívás. És ezért jó egyébként egy ilyen akció, amit a Főkert csinál, hogy nagy parkokban, ahová sok ember jár, és látható, ami történik, ott történik a tudatosítás. És abban is szerencsénk van valóban, hogy például a zuglói önkormányzatnak az I love Zugló alkalmazásában meg tudjuk nézni, hogy hol vannak a csapok, hogy legalább tudjuk... De az, hogy tudjuk, hogy hol vannak, nem feltétlenül segít, mert ha nincs csap a közelben, akkor mindenképpen messziről kell vizet vinni. Próbálkozunk mindenféleképpen, például az egyik lelkes hölgy azzal hívott fel, hogy ő a tűzoltósághoz ment be, és akkor gyakorlatilag a tűzoltósággal kellett beszélnem. Így tudtam meg, hogy a tűzoltóság valóban nem adhat vizet, mert nem az övék a csap, hanem a Vízművekhez tartozik. Ezért hiába kézenfekvő, hiába lenne jó, ha a tűzoltóság locsolná a fákat a ház előtt, nem tehetik meg, mert nem az övék a csap, és csak tűzoltásra használhatják. Vagy nem lehet vízből, tehát a Rákospatakából vizet

hordani, mert az sem engedélyezett. Egy csomó ilyen praktikus nehézség van. Pillanatnyilag a csaptérkép az, ami segít, és hogy ha szerencséje van az embernek, akkor a fa közelében, amit locsolni kell, van csap. Ha nincs szerencséje, akkor messzire kell vinni a vizet. Zuglóban pedig az a helyzet, hogy tényleg azon múlik, hogy mi, önkéntesek hogyan fogunk össze. Nyilvánvalóan én sem tudok mindenhol ott lenni, én is önkéntesként, civilként csinálom ezt a koordinációt. Tehát ha a lakossági kezdeményezések össze tudnak érni a szándékkal, akkor igazából akárhány ilyen megszervezhetünk, csak rajtunk múlik, zuglóiakon.

Fotó: Cserhalmi Marcell Facebook-oldala

BL: Erdősi Ottilia és Bócz Judit a Kacsóh Pongrác úti lakótelepen laknak, és a Rákospatak park környékén alakult locsolóköriben dolgoztak a nyár nagy részében, akikhez egyébként én is csatlakoztam. Tőlük is konkrétumokat, számokat kérdeztem, és a nehézségek, megoldások, jövőbeli tervek összefoglalását kértem.

Erdősi Ottilia (EO): Július közepén kapcsolódtunk be a Locsolakomába a Rákospatak parkban lévő négy fa locsolásával, egy hatfős csapatot tudtunk összehozni. Először négy fát locsoltunk, hetente kétszer 70 litert kaptak, majd később felfedeztünk újabb ültetésű fát, illetve ugyan talán már ötévesnél idősebbeket is, meg cserjéket, virágágyásokat a parkban, amiket bevontunk ebbe, és locsoltuk, de van egy csapattagunk, aki messzebbre is eljár, ő nyolc fát locsol.

Bócz Judit (BJ): Nem mindig értünk rá. Volt, amikor csak ketten értünk rá, volt, amikor csak egyvalaki, volt, amikor senki, de azért igyekeztünk.

EO: Nehézséget okozott a kezdeti időben az, hogy minden területre kannákba hordtuk a vizet, és bizony azért ez nem könnyű munka. De szerencsére a közelben levő társasház felajánlott részünkre egy slagot, amit ma már minden locsolásnál használunk. Igaz, hogy ez sem ér el minden fához, amit locsoltunk, és még itt is ki kell egészíteni kannás locsolással, de ez már óriási

előrelépés volt. Az a legnagyobb nehézség, hogy kevesen vagyunk a csapatban, mert rengeteg fát lehetne még itt a környéken locsolni.

BJ: Általában egy órát vesz igénybe, és egy nagyon kedves lakó, aki itt a ház körül is kiskerteket tart fenn, ő adja nekünk kölcsön a slagot. Van egy csap nagyon közel, ahol be tudjuk üzemelni, és onnan majdnem minden fához odaér.

EO: Igen, és ez az önkormányzatnak a közösségi csapja, engedélyezte, hogy ingyen használhatjuk a locsolásnál. Úgyhogy az életünkben ez a három dolog, ami nagyon nagy szerencse: az egyik az, hogy ingyen rendelkezésünkre áll és viszonylag közel van a víz, a másik, hogy a társasház ilyen jószívuén rendelkezésünkre bocsátja a slagot. A harmadik pedig, hogy ez a hatfős csapat, ez a kemény mag megmaradt június közepétől mostanáig. Mi nem hagytuk abba a locsolást azzal, hogy a Locsolakoma esemény véget ért, hanem szakirodalomban utánanéztünk, illetve ismerős erdészekről, kertészekről információt kértünk, és a mai napig locsolunk – mindaddig, amíg október végén, november elején be nem áll a talajmenti fagy, illetve amíg 4 fok alá nem megy a hőmérséklet. Télen pedig azt fogjuk tenni, hogy havonta kétszer fogunk locsolni, de akkor is figyeljük majd az időjárás-jelentéseket, és ha 4 fok alá megy a hőmérséklet, vagy ha jég vagy hó van a talajon, akkor semmiképpen nem locsolunk. Jó lenne, ha a társasházból – a miénkből is – lennének még emberek, akik csatlakoznának. Az a lakosunk, aki a ház körüli kertet ápolja, mindig a házból szerez önkénteseket, amikor valami nagyobb munkára van szüksége, és mindig talál is! Ezért bízom abban, hogy talán onnan majd tudunk még plusz embereket szerezni. Az is talán jó lenne, ha egyszer nem locsolni jönnénk le, hanem csak sétálgatni meg a játszótérre lemenni és beszélgetni az emberekkel – élőszóval bevonni őket ebbe a munkába.

BL: Végül Cserhalmi Marcellt kérdeztem, aki szintén a Kacsóh Pongrác lakótelepen lakik, és a locsolókör kezdeményezője volt. Arra kértem, értékelje a kezdeményezést mint környezeti és mint társadalmi beavatkozást.

Cserhalmi Marcell: Sikeres folyamat volt, amit itt a Kacsóh Pongrác úti lakótelepen a Rákospatak parkban csináltunk. Viszonylag sok embert megmozgatott, és sikerélménnyel is járt, hiszen azok a fák, amikről azt hittük, hogy már menthetetlenek, újraéledtek, úgyhogy reméljük, hogy tavasszal újra zöldbe borulnak. Azt remélem, hogy a jövő évben még több ilyen locsolókör tud alakulni, és a kerületben is minél többen fogják locsolni ezeket a fákat. Vannak a környéken egyéni locsolók is, érdemes lenne őket is ebbe bevonni, vagy biztatni őket, hogy ők is szervezzenek maguk köré társakat. Így meg is tud oszlani ez a feladat. Akkor tudnak sikeresen működni, hogy ha azon a helyen, ahol locsolni kell, ott lakik egy szervező, vagy aki ezt tudja koordinálni, és ő tud még maga köré embereket megszólítani. Szerintem, hogy ha jövőre is lesz ilyen, akkor érdemes valamilyen kisebb programokat is szervezni, amivel családokat, gyerekeket is be lehet vonzani. Például a nyári melegben vízpisztoly versenyt vagy valamilyen vizes programot lehet csinálni. Ami még fontos szerintem, hogy a meglévő közterületi csapatokat –

most csak Zuglóról beszélek – érdemes lenne jövő tavaszig úgy megjavítani, hogy azokról ténylegesen lehessen locsolni, ha már ez a lehetőség számunkra adott.

Kulcsszavak: 10 millió Fa Alapítvány, Beeco applikáció, civil öntevékenység, klímaválság, Locsolakoma, vízmegtartás, Zuglói Locsolókör

Szerző:

Bódis Lajos közgazdász-szociológus. Sokáig egyetemen kutatott és oktatott munkaerőpiaccal, szervezetek vezetésével, humán állami és önkormányzati politikákkal kapcsolatos témákat. Régóta dolgozik civil önkéntesként a közvetlen cselekvés, segítségnyújtás területén és az önkormányzati rendszerek fejlesztő kritikája területén egyaránt.

Kölkedi kölkök

Péterfi Ferenc

A Parola 2022/2-es számában jelent meg Katona Kriszta „JÖVŐT FORMÁLÓ FIATALOK – közösségi művészetek és közösségszervezés összekapcsolása baranyai ifjúsági közösségekben” című tanulmánya. Az ebben bemutatott program célja címszavakban: képességfejlesztés, közösségfejlesztés, hálózatépítés, vagyis a csoportok közti kapcsolatépítés. A projekt egy módszertani kísérlet is: közösségi művészetek és közösségszervezés összekapcsolása, a közösségszervezés amerikai módszertanának 11-16 éves korosztályra való adaptálása. Vajon mi történt az azóta eltelt 3 évben Kölkeden, a program egyik helyszínén – erről faggatja Katona Krisztát Péterfi Ferenc.

Péterfi Ferenc (PF): Katona Kriszta, akivel 3-3,5 éve a Parola című folyóiratban megjelent írást közzeltünk.

Tanulmányszerűen írtad le annak idején, Kriszta, hogy mi minden történik a te gyakorlati munkádban. Baranyai jövőképek címmel három dél-magyarországi vagy dél-dunántúli helyszínén, Dunaszekcsőn, Pécssett és Kölkeden kezdtél nagyjából azzal az eszköztárral dolgozni, amivel te szoktál. Ebben a programban, ha jól emlékszem, mind a három helyszínén fiatalok és gyerekek voltak. Kérlek, pár mondatban foglald össze, hogy ez a Murál Morál – aminek kapcsán mindig beszélünk, és ami annyira izgalmas – mit is jelent?

Katona Kriszta (KK): A Murál Morál Egyesülethez, az elmúlt már majd' 20 éves munkánkhoz általában a közösségi művészeti munkát társítják, ami egy nagyon-nagyon hangsúlyos és fajsúlyos eszköze a mi eszköztárunknak. De ez az idők során nagyon sokat fejlődött, most kívülről vagy felülről rátekintve azt gondolom, hogy elindultunk a közösségi falfestés mint egyik ilyen fő módszerünk bevezetésével, kipróbálásával, fejlesztésével, és ez mindig aszerint

gazdagodott vagy mélyült, vagy olyan irányba ment, amit az adott közösség, amelyikkel foglalkoztunk, éppen megkívánt. És közben aszerint változott, amit én is jónak láttam ehhez hozzátenni, vagy amit oda megfelelőbb eszköznek találtam. De ami mindig nagyon fontos volt, hogy a célunk mindig a részvétel, a részvételiség megvalósítása volt. Az, hogy megerősítsük azokat, akik részt vesznek a saját képességeik fejlesztésében, felismertessük velük az értékeiket, amelyek aztán nagyon-nagyon fontos erőforrások lehetnek egyénileg is számukra. Illetve összeadódva az egy komoly közösségi potenciál is lehet, amilyen elmozdulás történhet ezekben a résztvevőkben, akik legtöbbször gyerekek és fiatalok voltak, ritkábban felnőttek, de idővel ők is megjelentek a munkánkban. Most, ahogy próbáltam összegezni a kölkei történetünket, az nagyon szépen látszik, hogy például korábban, amikor Pécsbányatelepen dolgoztunk, már akkor is egy nagyon hasonló ív volt megfigyelhető az ottani munkánkban. A gyerekekkel való munka közel hozott minket a családokhoz, és amikor az érdekvédelmi vonal megjelent a paletánkon, akkor természetes módon emelődtek be ebbe a munkába a családokból az anyák és a nagymamák – így került még inkább kiterjesztésre a közösségi hatásunk, hogy tulajdonképpen a nőkön keresztül már közösségi problémákra reagáltunk. Csak pár mondat még akkor a Baranyai jövőképekről. Tulajdonképp ez az egész, tehát a Baranyai jövőképek projekt kezdetéig tartó időszak nagyon jó alapul szolgált arra, hogy meglássam, hogy milyen ívet érdemes felépíteni egy közösséggel.

PF: Itt most beszéltél arról, hogy az érintettek köre, akikkel elkezdtetek együtt dolgozni, hogyan alakult, és aztán hogyan változott. Arról is beszéltél, de csak említésként, hogy először valójában egy művészeti módszer volt az ürügy a közösségi részvétel segítésére. Ez többnyire rajzolás, festés, de mindenképpen együttműködésben. De aztán már a képzőművészeti eszközökön túl lépve mindenféle más eszközök is kerültek ebbe a munkába.

KK: És ezek még egyéb művészeti módszerek, színház, vagy például cigány közösségben könnyen megjelent, hogy ajánlkozott mondjuk egy apuka, hogy tartana cigányzenés foglalkozást. A zenéhez már megjelent az igény a táncrea, szóval nagyon szépen építkezett ez az egész eszköztár. Még tanulókört is létrehoztunk Pécsbányán, 6 évig működtettük, és az is azért jött létre, mert volt egy olyan nyár, amikor megjelent 4-5 gyerek, aki megbukott, és kérték, hogy valamit csináljunk velük, segítsünk. És akkor felismertük, hogy basszus, meg kéne előzni, hogy ilyen helyzet előálljon. És akkor már a következő tanévtől elindítottuk ezt a tanulókört, ami hasonlóan működött, mint egy tanoda.

PF: Eddig egy tágabb kört láttunk vagy érzékelhettünk. Abban maradtunk, hogy ebből egy helyszínt kiválasztunk, amit egy kicsit mélyebben megnézünk, mert úgy érzem, hogy ott nagyon sokféle beavatkozás és kezdeményezés volt részedről, részetekekről. Kölkedről van szó. Ez hogyan alakult? A településről néhány mondatot mondanál, hogy el tudjuk körülbelül képzelni?

KK: Kölked Mohácstól 5 km-re délre található, nagyon közel a déli határhoz, és nagyon közel a Dunához is. Évszázadokkal ezelőtt a halászatra épült, vagy hát az volt a fő foglalkozás, a

megélhetési formájuk. Ez már azért kikopott, viszont ami ma is nagyon fontos, hogy ez egy többnemzetiségű falu, sokácnak, svábok, magyarok és romák élnek együtt, és ez egy nagyon szép, békés együttélés. Ápolják is a hagyományaikat, tisztelik egymás hagyományait. Például az is nagyon érdekes, hogy busójáráskor – én a saját gyerekeinken keresztül láttam ezt leginkább, akik jártak hozzánk az ifi klubba – nekik is van sokác viseletük, és ugyanúgy beöltözve mentek részt venni a busójáráson. Szerintem ez nagyon érdekes.

PF: Nagyjából mekkora lélekszámú a település?

KK: Nagyjából ezres lélekszámú, és elég nagy százalékban romák élnek itt, tehát olyan 60%-uk roma. Nem tudok pontos statisztikát, de amit emlegetni szoktak, az körülbelül kétharmad. Elég sok hátrányos helyzetű család van, szerencsére még működik egy iskola és egy óvoda, de egyre fogynak a gyerekek. Szóval nagyon-nagyon rezeg a lécszám a szempontból, hogy meddig lesznek még közösségteremtő erők a nevelési intézmények.

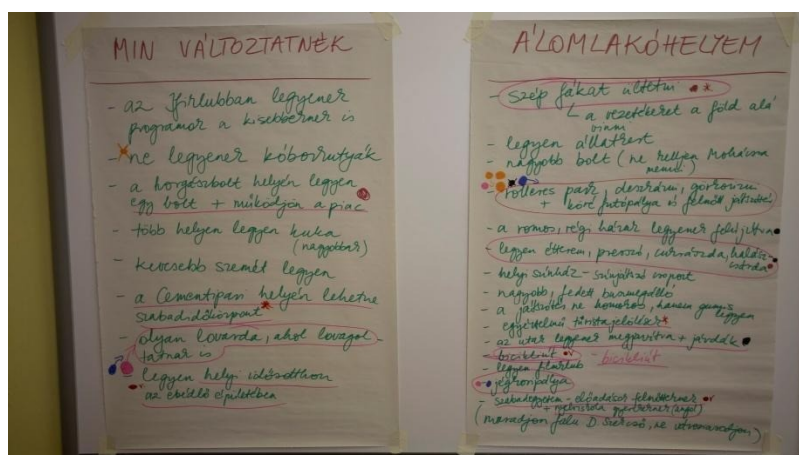
PF: Hivatkoztam arra, hogy megjelent a Parolában korábban egy írásod, amiben bemutattad, hogy mi minden történt ezen a településen korábban is: alkalmi vagy folyamatszerű lépések, amelyek a helyieknek a mozgósítását, bevonását, főleg a gyerekekkel való kapcsolatteremtést, egyáltalán a cselekvésre való motivációt jelentették. 2022 körül elindítottatok egy programot, ami arra épült, hogy azért itt van már egy kis ismertsége ennek. Hogyan kezdtetek hozzá, és kik lettek azok, akiket sikerült az elején elérni, akikkel aztán elkezdte dolgozni?

KK: Előjáróban elmondanám, hogy tulajdonképpen miért és mi alapján építettem fel ezt a programot. Az, amit az előbb Pécsbánya kapcsán mondtam, hogy tulajdonképp ott nekem összeállt, hogy egy nagyon jó szintézise azoknak az eszközöknek, amiket addig használtunk, és végül is a Baranyai jövőképek projektben ölthetett ez testet.

Láttam, hogy a közösségi művészetek nagyon-nagyon jó eszközök arra, hogy bármilyen csoport megfogalmazza az érzéseit, a gondolatait, a véleményét – akár hogyha valami közösségi témára

reagálnak. Közben pedig megismertem a közösség-szervezés módszereit, és Pécsbányán volt is két felnőtt csoport, akikkel sikereket értünk el. Láttam, hogy ez is nagyon hatékony eszköz, és tulajdonképpen a Baranyai jövőképekben egy ívet sikerült felépíteni. 10-16 éves korú gyerekekkel egy közösségi művészeti felütéssel segítettük azt, hogy megfogalmazzák, hogy ők mit szeretnének. Tehát először abban próbáltunk segíteni, hogy megfogalmazzák az egyéni jövőképeket, utána pedig azt, hogy közösségi szinten milyen változást akarnak a településükön vagy az iskolájukban. Így épült egymásra – ami megfogalmazódott a művészetek által, azzal kezdtünk el foglalkozni a közösség-szervezés módszertanának használatával, és vittük a megvalósulás útjára. Megtapasztalhatták a gyerekek, hogy milyen az, amikor nem csak álmodoznak, vagy kimondják a vágyaikat, hanem tényleg el is lehet ezeket érni, nem is olyan nehezen!

Kölkeden nagyon szerencsésen tudtunk elindulni, mert 2019-ben nekem már volt egy belépőm oda, egy közösségi falfestő tábor, aminek nagyon nagy közösségi hatása volt. Már ott megmutattam, hogy képesek összefogni a helyi szervezetek, önkormányzatok pillanatok alatt teremtettek forrást erre, pályázat nem állt mögötte. A tábor alatt is igyekeztek minél többen bekapcsolódni, akár főztek vagy sütöttek, vagy jöttek önkéntesként segíteni, szóval tényleg nagyon-nagyon bámulatos volt, hogy egy hónapon belül így összeszerveződött ez a tábor. Nagyon jó kapcsolatba kerültem én is a gyerekekkel, és tulajdonképpen őket lehetett megkeresni, amikor elindult a Baranyai jövőképek projekt. Többnyire el is jöttek, a nagy részük elindult ebben a projektben, aztán természetesen voltak lemorzsolódások meg új csatlakozók. De kialakult egy 10-15 fős mag, és ebből a kemény rész az 5-6 fő volt.

'21 őszén indult el Kölkeden ez a Baranyai jövőképek projekt, ők már korábban kipróbálhatták, megtapasztalták a falfestés módszerét. Dunaszekcső és Pécs volt még benne, akikkel partnerségben együttműködtünk. Dunaszekcső tudott hozni egy új eszközt, a részvételi filmet. Ott már működött web-tvé, és nagyon szépen tudták ezt megismertetni kortárs segítőként a kölkedi fiatalokkal, így a kölkediek filmek által fogalmazhatták meg azt, amit szeretnének. Már ott kirajzolódott az, hogy nagyon fontos lenne, hogy legyen egy helye a fiataloknak Kölkeden, hiszen nagyon régóta nincs. Nem nagyon volt a kocsmán kívül más hely csak az utcán találkoztak. A korábbi parolás cikk nagyjából addig tartott, amíg ezt az ügyet kiválasztottuk. Utána jött a

megvalósítása a kiválasztott ügynek. Az arculattal is foglalkoztunk, a gyerekek kitalálták a Méhkas nevet, hogy mégiscsak legyen neve ennek a csoportnak. Aztán logót is terveztek hozzá, pótlókat csináltattunk, hogy majd amikor meg kell jelenni a döntéshozók előtt vagy egy rendezvényen, akkor az jó kis csapatérzést ad. Aztán szórólapokat készítettünk a csoportról, ők fogalmazták meg, hogy mi a cél, hogy milyen tevékenységeink vannak, hogyan lehet csatlakozni. Én azt mondom, hogy ez felnőttekkel is ugyanígy zajlik, úgyhogy nagyon komoly volt az egész.

PF: Ebben, amit említettél, tulajdonképpen az látszik, hogy van valami rejtett vagy remélt cél, és kiderült, hogy ahhoz eszközként a helyi nyilvánosságban való megjelenésük és a helyi nyilvánosságba való belépésük, akár ennek az alakítása is fontos lett. Említetted a tévét, említettél ilyen külsőségeket, mint a PR. Tehát a gyerekek megérezték azt, hogy nem mindegy egy találkozásnál, egy fellépésnél, hogy hogyan kezdünk hozzá. Ez egy nagyon érdekes tudatosodás, és talán ebben a fiatal korban még ritka, hogy ennyire tudatosan és nem csak valakinek az utánzásaként valakit rávezessenek, hogy a nyilvánosságban akaratokat vagy szándékokat, célokat tudjon majd megfogalmazni.

KK: És ehhez tényleg nagyon fontos volt, hogy legyen ez a csoportérzés, vagy az, hogy legyen nevünk, ami összefogja a társaságot. Ők is érezték, hogy máshogy fognak ránk tekinteni bárhol is, hogyha megjelenünk. És egyébként amiatt is fontos volt ez, mert ahogy elkezdtünk stratégiát építeni, a közösségszervezés módszertanának a lépéseit végigcsinálni, már a legelső lépésnél, amikor megfogalmazódott, hogy fel kéne mérni, hogy milyen mértékben van valójában igény arra, hogy létrejöjjön mondjuk egy ifi klub, felmerült, hogy menjünk oda a házakhoz.

PF: A megszólítás kérdése.

KK: Igen. Már akkor megerősödött, hogy igen, kell, hogy legyen nevünk, kell, hogy tudjunk valamit átadni a csoportról. Egy kicsit olyan volt, mint egy részvételi akciókutatás: a gyerekek szedték össze a kérdéseket, amiket aztán feltettek a kortársaiknak – nagyon szép volt. Több szinten megfogalmazták a részvétel lehetőségét, hogyan lehetnek tagjai a Méhkasnak, például, hogy segítenének mondjuk rendezvényeken alkalmanként, vagy csak hozzájárulnak valamilyen tárgyi adománnyal. Nagyon tetszett nekem, ahogy már ezt is érezték. Már azon a ponton tudtuk, hogy úgy fogjuk tudni létrehozni az ifi klubot, hogyha adománygyűjtő kampányt hirdetünk mindamelllett, hogy a döntéshozókkal, a képviselőtestülettel muszáj találkozni, mert a helyet ők tudják nekünk adni.

PF: Az akarat nagyjából megvolt a helyi közösségben, eddigre már körülbelül kialakult, hogy mit szeretnének. De vajon ehhez társakat és terepet, helyet a találkozásra hogyan lehetne találni? Ehhez kell ez a felkészülés. Hogyan haladtatok ebben?

KK: Megcsinálták ezt a felmérést, ami szépen alátámasztotta, hogy van itt a gyerekeknek egy nagyobb köre, akik ezt szükségesnek érzik. Az is látszott már, hogy sok felnőtt is támogatná, rengetegen jelezték, hogy jönnének segíteni ilyen-olyan feladatokban, és tárgyi adományokat

is adnának. Volt egy olyan felmérős körünk is, amiben a szüleikhez tudtak leginkább fordulni a gyerekek, ahol azt vizsgálták meg a szülőkkel együtt, hogy mik lehetnek a lehetséges helyszínek, amelyekért forduljunk az önkormányzathoz. Olyan lehetséges ingatlanokat kerestünk, amit ifi klubba lehetne alakítani. Négy ilyen ingatlan került szóba, ezeket prioritás alapján rangsoroltuk. Amikor megvolt a felmérés meg a hely is és ez a rangsor, akkor elkezdtük a felkészülést a döntéshozókkal való találkozásra. Sorra vettük, hogy mik azok a témák, amiket szeretnénk elővezetni, vagy amire választ várunk. Körülbelül tíz gyerek volt, akire masszívan lehetett számítani, és minden gyereknek lett egy témája. Körülbelül két héten át, két-három találkozón keresztül azon dolgoztunk, hogy mindenki a saját témájához összeszedte azokat az információkat, kérdéseket, amikből felépíti.

Minden gyereknek lett egy flipchart-papírnyi kis vázlata, amit ő írt meg a témájáról. Aztán ezt el is próbáltuk, a csoportfoglalkozáson mindenki többször előadhatta a többieknek, és ezzel készen álltak a találkozásra.

PF: Hogy fogadta az önkormányzat? Gondolom, te voltál elsősorban, aki megkerested őket, hogy ez az első találkozás létrejöhessen.

KK: A rangidősökre a csoportban már ezt is rá lehetett bízni. Frei Jázminnak hívják az egyik ilyen nagyobb, akkor már 15-16 éves lányt, aki csinált egy gmail címet a csoportnak. Ő bonyolított minden levelezést mindenkivel, aki szóba került, és mindig ő írt a képviselőtestületnek is.

PF: Ő volt az első megszólító is, vagy előtte te már azért próbálkoztál?

KK: Nem! Ő volt az első megszólító! És utána is akármit akartunk, ő küldte a levelet. A választat utána közösen fogalmaztunk meg.

PF: Na és hogy fogadták?

KK: Nyitottan fogadták. A polgármesterrel együtt hét tagja van a testületnek Kölkeden. A hét tagból négyen ott voltak azon a találkozón, amikor a gyerekekkel mentünk. Ez egy nagyon-nagyon jó találkozás volt. Jó volt érezni a nyitottságukat. Szerintem nagyon meg is lepődtek a gyerekeken, akik nagyon ügyesek voltak. Hatalmas határátlépések történtek. Volt olyan gyerek, aki akkor 10 éves volt, a pólóját gyűrögetve állt ott, és nagy nehezen elmondta, amit felírt a papírjára, de mindenki megcsinálta! Nekem nagyon szép volt, én moderáltam az egészet. Több nagyon szép pillanat is volt. Az egyik, amikor előadtuk, hogy melyik helyszínt szeretnénk. Az első falfestményt, ahova festettük, egy buszmegálló épület volt, amit semmire nem használnak. Azt gondoltuk, hogy mivel oda már van kötődése a csapatnak, mi lenne, ha azt alakítanánk át ifi klubbá. De ott semmilyen komfort nem volt. Még azt is át kellett gondolni, hogy hogyan lesz ott víz, meg hogy lehet WC-re menni. Külön kutatást igényelt az is, hogy be tudjuk mutatni, hogy ez megvalósítható akkor is, hogyha nincs oda bevezetve víz. Villany volt. Megtörtént a bemutatás, és a polgármester úgy reagált rá, hogy mi lenne, ha a volt rendelőépületben kapnánk két helyiséget. Egy kicsit lefagytunk, hogy most akkor erre mit reagáljunk ugye, merthogy azt akartuk. Kértünk egy kis gondolkodási időt – ott a találkozás alatt. Átgondoltuk, és mondtuk, hogy jó, elfogadjuk! A polgármester annyira rendes volt, hogy mondtá, hát miért kellene, hogy víz nélkül legyünk. Ez megoldható, ha azt a helyiséget megkapjuk. Egyébként az volt a második listánkon – ezt ők is láthatták, mert ezt is bemutatták a gyerekek. Voltak még egyéb témák is, amik ott előkerültek. Nagyon érdekes volt, hogy előhoztak nekünk terveket, akarták, hogy a gyerekek megismerjék, hogy nekik milyen tervük van arra a területre, amit már pályázatba be is adtak. Semmi közösségi tervezés nem állt mögötte, de a mai napig emlékeznek rá a gyerekek is, hogy ott ők körbeadogatták ezeket a terveket, és tulajdonképpen előbb tudtak ezekről a gyerekek, mint a falu felnőtt lakossága. Ez is egy szép emlék, hogy ott tényleg partnerként kezelte a gyerekeket az a pár testületi tag.

PF: Nézzünk néhány konkrét lépést, ami a csoport alakulásában cselekvést jelentett. Tehát volt ez az első találkozás, megleptétek egymást. De miben maradtatok?

KK: A következő lépés az volt, hogy nem tíz gyerekekkel, de legalább öt gyerekekkel megjelentünk, hogy hivatalossá tegyük ezt a döntést. Ez is nagyon szép volt, hogy ők ezt megtapasztalhatták, hogy el kellett, mennünk a következő testületi ülésre, és ott jegyzőkönyvbe vették ezt a döntést, amit nekem alá kellett írni.

PF: Láttak egy rituálét, hogy ez a hivatalos felnőtt körben hogyan zajlik.

KK: Igen. Utána történt egy szerződéskötés is az ingatlan használatáról – azt velem kötötték, mert azt csak felnőttel lehet. Innentől jöhetett aztán a második felvonás, amit már júliusban is láttunk, hogy muszáj erre adománygyűjtést szervezni. Ezt terveztük meg, és ebbe azért már masszívan bevonódtak a szülők is, legalábbis néhány szülő. Két-három szülő volt, akik végigcsinálták velünk ezt a folyamatot. Nagyon izgalmas volt, mert több lábon állt ez az adománygyűjtő

kampány. Gyorsan beadtuk egy pályázatot. Ez arról szólt, hogyha mi összegyűjtünk 500 ezer forintot a kampányunk során, akkor ők ezt megduplázzák, azaz ugyanannyit hozzáadnak.

PF: Ez már egy nagyon érdekes forrásteremtési feladat.

Tehát létrejött a személyes kapcsolat az önkormányzat és a fiatalok között, és hivatalossá is vált egy kicsit a te közvetítéssel?

KK: Az ifi klub megnyitásáig az egy nagyon-nagyon fontos folyamat volt. Először ugye az adományok összegyűjtése többféle módon: volt jótékonysági vacsora, volt, hogy a gyerekek jártak házról házra, azt is begyakoroltuk, hogy mit érdemes mondani, kis papírt vittek magukkal.

PF: Mit kaptak, mit kértek adományként? Valami szolgáltatást vagy pénzt?

KK: Pénzt kértek. Először még ment velük felnőtt, de abban is lett fejlődés, hogy már felnőtt nélkül is nekiindult a három rangidős, akik akkor voltak 14-15 évesek. A többiek inkább gyerekek voltak, 10-13-14 éves korúak. Abban is volt egy szép fejlődés, hogy tárgyi adományokat is fogadtunk, az is nagyon jelentős volt. Volt olyan helyi vállalkozó, aki egy csomó bútort ajánlott fel nekünk, azzal tudtuk aztán berendezni az ifi klubot.

Volt online gyűjtésünk is, és volt egy jótékonysági buli is. A "szövetséges DJ" a faluból mellénk állt, felajánlotta, hogy a teljes bevételt beleadja, de ez már a dupla tét pályázaton túl volt, tehát már enélkül is sikerült összegyűjtenünk az 500 ezret. Úgyhogy egészen sikeres volt, végül 1 millió 300 és 400 ezer közötti összeg gyűlt össze. Ebből nagyon szépen fel tudtuk újítani és fel tudtuk szerelni a klubot. Volt egy szobafestő apuka, aki felajánlotta, hogy kifesti az egészet nekünk.

PF: Sok apró erőforrás.

KK: Igen, Vettünk linóleumot, azt is apukák szabták be, szóval tök jó, meleg hangulat lett.

PF: Mi '22-ben hagytuk abba vagy onnantól kezdtük el a mostani beszélgetést. Mennyi idő alatt sikerült felújítani és üzembe helyezni az ifi klubot?

KK: '23. június 18-án adtuk át. A gyerekekkel festettünk egy nagy molinót is murálós módszerrel, az került fel a homlokzatra Kölked Ifi Klub felirattal. Megvettünk mindenféle eszközt, húsz széket, projektort, nagy hangszórót, amit zenéléshez is lehetett használni.

PF: Kié lett ez a klub formálisan? Az önkormányzat tulajdonában maradt?

KK: Az ingatlan tulajdonjoga nem változott meg. Mi használatba kaptuk. Először még az szerepelt a szerződésben, hogy nekünk kell a rezsiköltséget fizetni, és az is egy nagyon szép gesztus volt, hogy egyszer csak kaptam egy határozatot – mert én voltam a hivatalos személy, akivel az önkormányzat levelezett –, és az állt benne, hogy arról határoztak, hogy az önkormányzat vállalja a rezsiköltséget.

PF: Fantasztikus.

KK: Volt még egy ilyen: még a kialakítás előtt álltunk, akkor egyszer csak szólt a polgármester, hogy nekiállnak a nyílászárók cseréjének, mert volt arra egy nyertes pályázatuk. Csodálatos volt tényleg, ahogy ők elkezdtek ebben együttműködni. Mostanában nagyon sokat gondolkodom az önszerveződővé váláson – igazából gyerekek esetében egy csomó mindent nem lehet így megvalósítani. Közben volt is próbálkozásunk arra, hogy ők tudnák-e önállóan használni az ifi klubot, tehát hogy lenne kulcsuk, és felnőtt jelenléte nélkül lennének ott. Nyilván a rangidősökkel próbáltuk ezt meg, az ő felügyeletükkel, de ez meg túl nagy tehernek bizonyult számukra. A szülők közül volt olyan, aki bizonyos alkalmakkor háttéremberként riasztható volt, de nem lett rá szükség. Abszolút azt látom, hogy ez felnőtt vezetéssel tud működni, főleg úgy, hogy volt egy generációváltás ebben az évben. Azok, akikkel együtt voltunk 2-3-4 évet, mostanra nagyon nagy kamaszok lettek, és hirtelen teljesen más dolgok váltak fontossá számukra.

PF: És lehet, hogy a faluból is elmentek.

KK: Van, aki elment suliba Pécsre, vagy Mohácsra jár középiskolába, és az ideje nagy részét inkább ott tölti. Tényleg nagy átalakulás történt. Ebben az évben márciusban indítottunk el egy médiaműhelyt gyerekekkel. Onnantól kezdve, hogy megnyílt az ifi klub, a működtetése lett a fő program. És ennek is volt több szála, mert addigra kialakult, hogy hagyományokhoz vagy ünnepekhez kötődő alkotó foglalkozásokat csináltunk. És bejött a kertes vonal: közösségi kertet hoztunk létre az épület udvarán, mert azt is használhatjuk. Nagyon jó ez a környezet, adta magát, hogy behozzam ezt a kertes vonalat, így ismerkedhettek a gyerekek a permakultúrával. Két alkalommal volt egy szakember nálunk, az ő vezetésével építettünk magaságásokat, meg lasagne módszerrel talajt építettünk fel. A gyerekek már második éve nevelnek palántákat. Az is egy jó rituálé, amikor elvetjük együtt a magokat, és hazaviszik.

PF: Felelősséget vállalnak érte.

KK: Igen. Hazaviszik, és egy-másfél hónap múlva visszahozzák. Gyönyörű palántákat szoktak nevelni. Ebben az évben meg már érezhető volt, hogy tényleg milyen jó talajt sikerült létrehozni, nagyon jó termést hozott például a paradicsom.

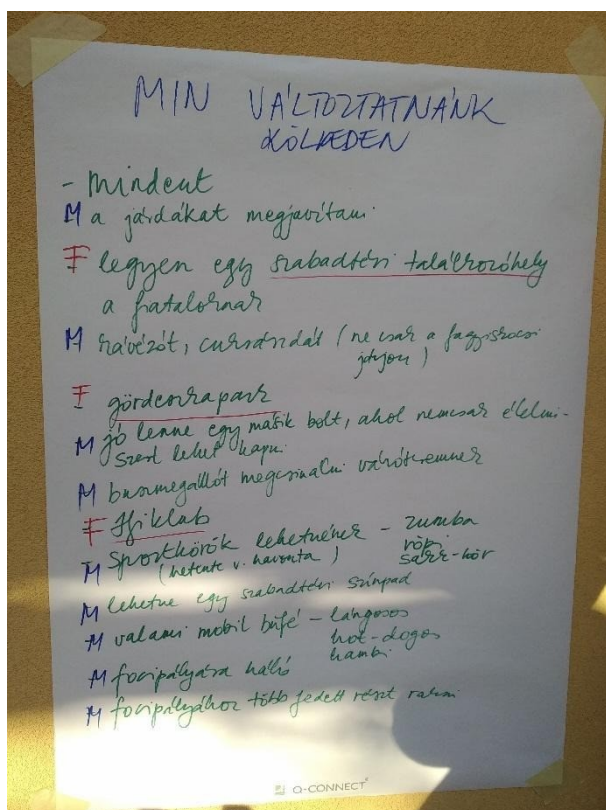
PF: Úgy tudom, közben fölmerült az is, hogy valamilyen felnőtt csoport alakuljon, talán ennek ürügyén.

KK: Elkezdtek működtetni, és lettek hagyományossá váló programok, alkotó foglalkozások vagy kirándulások, Ami egyébként még fontos volt, és a közösségszervezés módszerei közé tartozik, az az, hogy a részvételi költségtervezést is végigcsináltuk a gyerekekkel. Ezt '23-ban csináltuk meg a szavazásig, a megvalósítás pedig áthúzódott 24-re. Tehát ezt is végig megtapasztalhatták a gyerekek.

PF: És minek a részvételi költségtervezése volt ez? A gyerekeknek a különböző programjaira hogyan lehet forrást szerezni? Vagy az önkormányzat számára milyen ajánlásokat tegyenek? Mi volt a tét, minek a költségvetését vették kézbe?

KK: Több szervezet adta össze akkor ezt az alapot. Én egyébként annak vagyok híve, hogy ha csinálunk ilyet, akkor azt csináljuk az eredeti módszer szerint. Tehát ami a lényege ennek az egésznek, hogy egy a közösséghez közel álló gazdálkodó szerv különítse el a pénzt, és ne pályázati forrásból vigyünk oda pénzalapot. És szerencsére sikerült ezt Kölkeden nagyon szépen megvalósítani. Beleadott a nagy önkormányzat, a roma önkormányzat, a Kölkedért Közalapítvány, és mi is hozzátettünk ebből a lakossági adományos alapból, ami a jótékonysági buliból bejött. Erről dönthettek a gyerekek, ez 370 ezer forint volt.

PF: Tehát volt egy költségkeret, és az volt a kérdés, hogy ezt mire lehetne fordítani a faluban az ő nézőpontjukból.

KK: Igen. Mindig az az alapkérdés, hogy ők min változtatnának, vagy mi tenné jobbá az ő életüket a faluban, a suliban. Kölkeden és Dunaszekcsőn is az volt különleges volt, hogy bár az iskolák adtak helyszínt, keretet ennek a folyamatnak a megvalósításához, de a kérdés az egész településre vonatkozott. Tehát a gyerekek nemcsak az iskolára vonatkozóan adhattak ötleteket, hanem a településre. És tényleg nagyon szépen ki tudtak nyílni az egész falura. Ami megvalósult, javarészt iskolán kívüli dolgokat érintett.

PF: Egy nagyon izgalmas és nagyon sok lépésből álló folyamatról van szó a legelejétől, amikor egyáltalán az összeszokás, az álmodni merés, a megbátorodás megjelenik bennük, hogy ők valamilyen dolognak a cselekvői lehetnek.

Megszerezték, létrehozhatok vagy létrehoztak egy helyiséget, elkezdtek kommunikálni az önkormányzattal, kapcsolatba kerültek a hivatalos szférával abszolút civil és ráadásul jórészt

kiskorú gyerekek. Közben a költségvetési tervezés is egészen magas szintű. Szóval nagyon izgalmas ez a pannó, amit itt fölállaltál.

KK: És készítettek plakátokat, reklámvideókat, kampányvideócskákat az ötletről, amit ők örökbe fogadtak. Nagyon jó folyamat volt. A szavazás után pedig jött a megvalósítás időszaka. Kölkeden például volt újabb találkozás a képviselőtestülettel. Azzal foglalkoztunk a gyerekekkel, hogy a megvalósítást is megtervezzük.

PF: Kölkeden egyébként mit választottak?

KK: Ifi bulikat akartak, nyárhoz kapcsolódót, nyárnyitó meg nyárzáró bulit. Nagyon szeretnék volna, hogy a foci mellett a kosárlabda és a röplabda is megjelenjen, ezért egy röpipálya kialakítása volt a második, illetve egy kosárpályának a felállítása, amihez később a pályát is megcsinálják. Aztán az iskolába akartak jó bőrfocilabdákat – ez is meg tud valósulni.

PF: Tehát a gyerekek az iskolát segítették ezzel a forrással. Azért ez egy nagyon érdekes dolog, hogy nem az intézmény adott forrást a gyerekeknek, hanem a közösség adott az iskolának.

KK: Igen, és ez a szelektálásnál fel is vet sokszor kérdéseket bennünk, hogy ez az önkormányzat feladata-e vagy a tankerület feladata, vagyis nem a pénzalapból kéne, hogy megvalósuljon.

PF: Ezek a lépések, amiket végigcsináltak, ez egyre inkább egy felnőtt öntudatos magatartás fele orientál. A program valahogy olyan dolog fele közelít, amit más közegben a felnőttek szoktak csak csinálni. A felnőttekkel lett-e valami olyan kapcsolat, ami illeszthető ehhez a folyamat-hoz?

KK: Igen, egy következő projektnek köszönhetően. A Közös Értékeink Programban pályáztam egy egyéves folyamatra, már éreztem, hogy nagyon időszerű lenne behozni a felnőtteket is, kiterjeszteni ezt a fajta részvételi kultúrát a felnőtt lakosságra is, hiszen a gyerekek már elég sokat kaptak ebből a szempontból az elmúlt 4-5 évben. Ennek a projektnek a részeként hoztunk létre 2025 februárjában egy szervezőcsapatot. 16 éven felül lehet jönni ebbe a csoportba, és ennek a csoportnak az a célja, hogy foglalkozzon az őket érdeklő és a faluhoz kapcsolódó kérdésekkel. Nagyon nyitott az egész, és ők tematizálhatják a csoport munkáját. Bárki csatlakozhat, nagyon sokszor a gyerekek szülei csatlakoznak. Mindenképp nagyon-nagyon fontos volt, hogy ők is elkezdjék ezt a gyakorlatban is tanulni, hogy legyen egy felület, ahol nekik is átadhatók módszereket.

PF: És van rá fogékonyság? Átveszik, ők is lépnek ebben a keretben?

KK: Igen, én azt látom, hogy ők is nagyon fogékonyak. A gyerekeknél is átmegy ez a szemléletmód vagy gondolkodásmód, a felnőtteknél meg azt látom, hogy olyan nagy vágy van bennük arra, hogy ők maguk létrehozzanak dolgokat! Ugyanis annak ellenére, hogy felnőttek, nem nagyon élük ezt meg.

PF: Nem volt talán bátorításuk erre, nem volt talán mintakövetésük.

KK: Hát meg van egy kialakult rutinja annak, hogy a faluban hogyan zajlik mondjuk egy rendezvénynek a megszervezése, vagy hogy mik azok a dolgok, amik egyáltalán megjelenhetnek vagy előkerülhetnek. És tulajdonképp ez a legfontosabb dolog szerintem, ami most itt történik, hogy végre valaki megkérdezi tőlük, hogy ők mit akarnak. Ehhez nyújtok nekik segítséget, végigvezetem őket, hogy megismerjék azt, hogyan tudnak ők maguk egy ilyen folyamatot végigcsinálni. Az első nagyon nagy összefogáson alapuló és nagy sikerélményt biztosító esemény volt a gyereknap megszervezése. Korábban ebben a faluban igazából nem is volt egy normális gyereknap. Nagyon emblematicusá vált ebben az évben, hogy először a történetükben végre össze tudtak állni, és mindenféle forrást és erőforrást megmozgatva, maguk is egy csomó szerepet vállalva egy olyan fantasztikus gyereknapot teremtettek, aminek még Mohácson is híre ment. Valakitől hallottam, hogy azt emlegették a mohácsi önkormányzatban, hogy olyan gyereknap kéne, amilyen Kölkeden volt.

PF: Ezek az események, amelyek ünnepnapi alkalmakra vagy közösségi, kulturális események kapcsán szerveződnek, és itt talán megtámaszkodnak, vagy legalábbis önállóvá vagy akaratnyilvánítónak válnak a felnőttek is, de vajon ezek a típusú akaratok, programok tudnak-e kapcsolódni a helyi közülethez vagy az önkormányzathoz? Vagy ez egy teljesen külön világ ettől? Van-e átmenet innen az önkormányzatba vagy az önkormányzathoz kapcsolódó ügyekben való bekapcsolódásra, legalábbis bizonyos döntéseket a felnőttek már mernek-e kezdeményezni? Hogy áll ez Kölkeden?

KK: Én azt látom, hogy most leszünk majd egy fordulóponton. Idő kell ahhoz, hogy ez menjen nekik. Itt volt például falufórum, ahol feljötték témák, problémák, általában a lakosságot felkavaró témák. Én is pedzegettem nekik, hogy jó lenne egy közösségi tervezést vagy egy újabb, egy kicsit más jellegű fórumot kezdeményezni. Aztán ezt a témát elengedtük, de közben meg nagyon itt van és égető az, hogy mi lesz a fiatalokkal, mert itt most többféle forrás ki fog menni, ami eddig finanszírozta a mi tevékenységeinket, és valószínűleg én is hátrébb fogok

lépni. Nekem az a tervem, hogy januárban azt a témát fókuszba helyezve párbeszédet indítsunk arról, hogy hosszú távon hogyan lesznek fenntarthatók a gyerek- és ifjúsági ügyek vagy szolgáltatások a faluban.

Az az érdekes, hogy a szervezőcsapatnak több képviselő is tagja. Tehát, hogy tulajdonképp ez organikusan is megvalósul. Én kezdetektől nem is ilyen ellenerőként gondoltam ezt létrehozni vagy működtetni. Nyilván kontrollként kellene, hogy majd működjön egy idő után, mert nekik talán lesz már rálátásuk vagy bátorságuk ahhoz, hogy lássák, hogy milyen egyszerű eszközökkel meg lehet ezt valósítani. Akár partnerségben is, mert most például zajlik egy lakossági szintű részvételi költségtervezés folyamat, most éppen ezt csináljuk Kölkeden. Miután a gyerekekkel már egyszer volt ilyen. És ebben nagyon érdekes fordulatok voltak. Az önkormányzat számára ez új és így érthető, hogy szokatlan volt, hogy egy közösségi pénzalapot különítsenek el. Elhangzottak mindenféle mondatok, az ötletgyűjtés során viszont pont az látszott, hogy az emberek örültek, hogy kifejezhetik a gondolataikat, nagyon jó ötletek jöttek tőlük. Ahhoz képest, hogy először vettek részt ilyen folyamatban, majd' 100 ötlet bejött. A kocsmában elhelyezett ötletgyűjtő dobozban is egy csomó ötlet gyűlt össze. Én sikeresnek érzem ezt ahhoz képest, hogy ez egy kicsi falu, messze vannak tőlük az ilyen dolgok, teljesen új számukra, nem tudták hova tenni, de azért mutatkozik részvétel. Az is nagyon érdekes volt, hogy egy testületi ülésen kicsit rezgett a léc, hogy ezt végig tudjuk-e vinni. Az alpolgármester volt az, aki mederbe tudta terelni azzal, hogy kiállt a folyamat mellett – elmondta, hogy ő már részt vett egy képzésen, látja, hogy ennek mi az értelme, és nagyon szeretné, ha ezt végigcsinálnánk most a faluban, és ő minden lépésre eljön, ami a folyamatban még hátra van, tehát ő elköteleződött.

PF: Maga mellé állított másokat is?

KK: Igen, például a szelektálás első körére már a polgármester is eljött az alpolgármesterrel együtt. Kifejezte, hogy ő is szívesen részt vesz. Szóval valami történik. Én úgy látom, pontosan ezzel a bevonással lehet fordítani és akkor észrevétlenül kialakul ez a párbeszéd meg a partnerség, és születik az a kultúra, amit én nagyon szeretnék, hogy létrejöjjön. Ebből már januárban következhet az, hogy egy ifjúsági stratégiáról beszéljünk.

PF: A szavaidból azt érzékelem, hogy először megteremtődött az önbizalmuk ezeknek a gyerekeknek, majd felnőtteknek, majd akár a hivatalosan is megválasztottak közül néhányaknak, aztán a bizalmuk is, a köz iránti bizalmuk is, hogy ebbe a dologba érdemes investálni. És a folyamat közben egy valódi képessé válás is megtörtént, azaz, hogy megértették, és talán belsővé válhatott nekik. Számomra ezt jelenti, amiket elmondtál.

KK: Igen, én abszolút azt látom, hogy fürdőznek ebben, hogy van egy biztonságos hely, ahol kifejezhetik a gondolataikat, ahol a tetteiknek van nyoma. Nagyon-nagyon kell szerintem minden embernek ez a fajta tapasztalat. És az is nagyon szép, hogy ősszel már felmerült bennük, hogy milyen jó lenne formalizálódni. Úgy látom, hogy valamikor ebből egy egyesület is

szülehet, és akkor az egy kicsit komolyabb szintre helyezi, meg kinyit lehetőségeket. Nem csak egy informális csoportként fognak a faluban létezni.

PF: Ami egy nagy kérdés ebben a fejlődési folyamatban, hogy megjelenhetnek az önkormányzat hatalmi szereplőin kívül is szempontok, érdekek, nézőpontok, és hogyha ez a kettő találkozik, ez konfliktussá válik-e, megoldható, közösen vállalható konfliktussá vagy konfrontációvá. Ez mindenképpen nagy kérdés. Valószínű, hogy benne van az is, hogy jól együttműködjenek, és az is, hogy esetleg riválist lássanak egymásban.

KK: Igen, én ezen a ponton azt látom, hogy azért már tekinthető erőtényezőnek ez a csoport. Lehet, hogy ez a fajta magatartásváltozás a testületi tagok részéről valószínűleg ennek is köszönhető. És ugye ez is a közösség-szervezés lényege, hogy minél nagyobb a közösség, vagy minél több ember álljon egy ügy mögé. Lehet ez az ügy az, hogy jó legyen ebben a faluban élni, és ne lehessen akármit megcsinálni a lakók megkérdezése nélkül – valójában én ezt próbálom nekik megmutatni. Hogy bármin lehet fordítani, hogy bármit ki lehet fejezni, és ehhez alkalmat teremteni, hogy lássák, hogyan lehet ezt megtenni. Eszközöket adni. Nagyon remélem, hogy ez úgy fog előre menni, hogy a szervezőcsapat egyre jobban elhiszi, egyre bátrabban fog tenni dolgokat. Az önkormányzat meg egyre belátóbb lesz, egyre jobban felismeri majd a polgármester is, hogy érdemes együttműködni, hiszen egy csomó mindent hozzá tud tenni ez az aktív mag a falu működéséhez. És ez neki is eredmény lehet, vagy ez az ő sikere is lehet. Februárban vagy márciusban fog megszületni a jövő évi költségvetési tervük, amiből majd rendelkez valamennyit ehhez a folyamathoz. Én nagyon remélem, hogy hasonlóan fog történni, mint Dunaszekcsőn. Ott például megtörtént az, hogy bár bizalmatlanság volt, ismeretlen volt az önkormányzat számára ez a folyamat – mindenhol így indulunk, hogy nem ismerik ezt a folyamatot –, és aztán a végén jó párbeszéddel el lehetett odáig jutni, hogy egy minimális felújításból egy nagy beruházás nőtt ki. A játszótér felújítása volt a program, de tényleg csak egy kis megújítás, kis festésjavítás. De az önkormányzat felismerte, hogy ez tényleg az ő feladata lenne, és ráférne egy nagyobb felújítás a játszótérre. Így egy százezres kis tétel helyett 20 milliós beruházás lett belőle. És itt nem is az összeg a lényeg, hanem tényleg ez a hatás, hogy az önkormányzat bevonódott, és felismerte, hogy ez tényleg fontos, meg hogy az ő dolguk lenne. Valami hasonlót remélek itt Kölkeden is. Főleg így, hogy részei ezeknek a lépéseknek ők is, tehát a testületi tagok, és amikor majd dönteni fognak arról, hogy mennyit különítsenek el, vastagabban fog majd a ceruzájuk, mert látják már az értelmét ennek az egésznek.

Kulcsszavak: Dunaszekcső, Pécsbányatelep, Kölked, Murál Morál, Murál Morál Egyesület, Barynai jövőképek, közösségi falfestés, részvétel, részvételiség, adománygyűjtés, közösség-szervezés, részvételi költségtervezés

Szerző:

Péterfi Ferenc eredetileg Újpalotán népművelő, majd közösségfejlesztő. Később az NMI és jogelődjeinek a Közösségfejlesztői Osztályán dolgozott, majd az osztály vezetője lett.

Falusi és városi terepmunkákban vett részt, egyetemi, szakmai és civil képzések oktatója, konferenciák szervezője. A Parola folyóirat alapító főszerkesztője, évekig a Közösségfejlesztők Egyesületének titkára, majd elnöke volt.

Tudatos öregedés: gondoskodó Európát építünk

Milánkovics Kinga

Európa gyorsuló öregedése és a gondoskodási rendszerek kapacitáshiánya egyre nagyobb feszültséget teremt: nő az ellátásigény, miközben csökken a rendelkezésre álló munkaerő, és a családokra háruló teher egyre nő.

Magyarországon mindez különösen élesen jelentkezik: a társadalom gyorsan fogy és öregszik, az egészségügyi és szociális ellátás pedig krónikus forráshiánnyal és szakemberhiánnyal küzd. A gondoskodás válsága így nem csupán intézményi, hanem társadalmi és gazdasági kihívás is, amely sürgeti a közösségi megoldások és az öngondoskodás erősítését. Ráadásul az EU adta keretek lehetőséget adnak arra, hogy az egyes országok gazdasági, társadalmi és klimatikus különbségeiből eredő diverzitást jól kihasználva olyan gondoskodási szinergiákat hozzunk létre, melyekre egy-egy tagállam önmagában nem képes (pl. a nyugat-európai nyugdíjasok által benépesített és gazdaságilag felvirágoztatott félperifériák Dél-Európában, de egyre inkább nálunk is).

Intergenerációs építkezés Jánoshidán, fiatalok és idősebbek egy szenzoros érzékelést segítő taposót építettek a Szent Norbert Idősklub demencia kertjében

A középkorúak – különösen a szendvicsgeneráció – egyszerre segítik idős szüleiket és támogatásra szoruló gyerekeiket. A kettős terhelés munkaerőpiaci, érzelmi és anyagi szempontból is komoly nyomást jelent számukra. Mivel a családok mérete csökken, a mobilitás nő, és egyre kevesebb a potenciális gondozó, számukra kiemelten fontossá válik az öngondoskodás: egészségi állapotuk megőrzése, pénzügyi és közösségi erőforrások tudatos építése, valamint olyan döntések meghozatala, amelyek idős korban is támogatják önállóságukat.

A Hekate Tudatos Öregedés Alapítvány – amelyet döntően szendvicsgenerációs érintettek hoztak létre – felismerte, hogy az öregedési és gondoskodási válságra csak több szektor együttműködésével adható valódi válasz. 2017 óta azon dolgozunk, hogy civilek, önkormányzatok, vállalatok, kutatók és helyi közösségek közösen építsenek egy olyan társadalmat, amely a gondoskodást a gazdasági és közösségi működés középpontjába, kiindulási origójába helyezi.

Ennek keretében indult el Jánoshida Önkormányzatával együttműködésben a Magyar Tudatos Öregedés Hálózat a JÁNOSHIDA2030 (www.janoshida.eu) program részeként, amelynek célja egyébként egy öregedésbarát, gondoskodó települési és térségi modell kialakítása.

2025-ben stratégiai együttműködésre léptünk a Települési Önkormányzatok Országos Szövetségével, hogy Magyarországon és a Duna Régióban gondoskodó közösségek jöhessenek létre, vagy a már meglévők meg tudjanak erősödni. 2024-től a Haleon Egészségügyi Vállalattal is együtt dolgozunk: közös reprezentatív kutatásunk az ageizmusról rámutatott az előítéletek volumenére és káros hatásaira Magyarországon. Ennek nyomán indult el az ÉletPlusz Program, amely 2026-ban ingyenes képzéseket, programokat, tanácsadást és helyi segítségnyújtást kínál

önkormányzatoknak és kulturális intézményeknek a saját, aktív öregedést és öngondoskodást segítő struktúráik fejlesztéséhez (www.eletplusz.hu).

Nemzetközi szinten a Nemzetközi Anyaközpont Hálózattal működünk együtt az „Anyák a Békéért és az Ökológiáért” projektben, amely több Duna-régiós országban segíti a gondoskodó közösségek fejlesztését és az intergenerációs együttműködések, dialógusokat. Helyi szinten számos közösségnek segítettünk és segítünk a saját programjuk kialakításában: így jött létre pl. a P_AGE Tudatos Öregedés Alapítvány Pécsett, a Jászvári Tudatos Öregedés Platform, valamint több helyi Tudatos Öregedés Klub az országban.

Továbbra is a Tudatos Öregedés Kereke című logikai modell mentén építkezünk, hogy az (ön)gondoskodás közösségi, gazdasági és társadalmi szerepe erősödjön – és valóban egy gondoskodó Európát építsünk.

Kulcsszavak: tudatos öregedés, öngondoskodás, Hekate Tudatos Öregedés Alapítvány, Magyar Tudatos Öregedés Hálózat, JÁNOSHIDA2030, ÉletPlusz Program, Tudatos Öregedés Kereke

Szerző:

Milánkovics Kinga a Hekate Tudatos Öregedés Alapítvány társalapítója, a Magyar Permakultúra Egyesület alelnöke. Munkájának fókuszában a permakultúra etikáján épülő autonóm, felelős, (ön)gondoskodó közösségek építése áll, terepi és policy szinteken egyaránt.

Megnyílt a Józsefvárosi Lakótér

Mit üzen a rádió?

Péterfi Ferenc, Dudok Dávid

Megnyílt Magyarország első olyan önkormányzati irodája, amelynek feladata a bérházak lakóközösségeinek támogatása és megerősítése. A Civil Rádióban Pikó András polgármesterrel beszélgetünk ennek az új intézménynek a kialakításáról.

„A VIII. kerületben nagyon sok nehéz helyzetű család él, sokféle gondjuk közül a lakhatási problémák a leggyakoribbak - említi az interjúban Pikó András. - Az gyakori, hogy elmondják a problémáikat, de a gond, ha itt megállunk.” Éppen ezt igyekszik meghaladni az iroda, szociális munkások, jogi segítők, egyéb szakemberek állnak rendelkezésre, de a közösségi önszolgálat is fontos erőforrás lehet. A megnyitást megelőzően már több fiatal közösségi szakember dolgozott ezzel a programmal, sőt a bérlők saját csoportot is alapítottak érdekeik összefogására. Ez a folyamat kap most támogató háttérrel a Lakótérrel, de nagyon nehéz munkára vannak felkészülve a lakótéri munka koordinálására készülők. Pikó Andrással a délutáni magazinban Péterfi Ferenc és Dudok Dávid beszélgetett.

Péterfi Ferenc (PF): Ha lakógyűlésről beszélünk valakivel, az az igazi részvétel szempontjából egy elég sematikus sztereotípiát szokott jelenteni az embereknél. Hogy van ez máshogy? Egyre több helyen kezdtek bele programokba szövetkezeti házaknál vagy magántulajdonba kerülő lakások környezetében. Azt hiszem, egy budai kerületben hallottunk egy ilyen kezdeményezést, hogy *“Lakjunk jól egymással”*, nyilván kettős jelentésű ez a dolog. Most egy érdekes jelenségről tudósítunk. A Józsefvárosban a minap megnyílt egy iroda, Lakótér a neve. Erről beszélgetünk Pikó András polgármesterrel.

Mi is ennek a társasházi ügyek intézésére szerveződött irodának a funkciója, illetve hogyan sikerült az elindulás?

Pikó András (PA): Hát, nagyon jól sikerült az indulás, és őszintén szólva ez egy olyan újításunk – már a sokadik –, amire most tényleg nagyon-nagyon büszke vagyok.

Józsefváros nagyon speciális helyzetű kerület, rengeteg nehéz sorsú ember van. A legnagyobb probléma a szociális probléma, a lakhatási helyzet, a lakhatási válság. Vagy amiatt, mert

nincsen fedél a fejük fölött, és lakásra várnak, vagy amiatt, mert a lakás fenntartása komoly költségeket jelent nekik, és ebben nagyon sok buktató van. De egy csomó más ok miatt is. A mi önkormányzatunknak a lakhatási politika – mondjuk így – a vezérhajója. Ezért újítunk fel bérházakat meg lakásokat, ezért csinálunk egy eléggé bőkezű lakhatási támogatási rendszert: hogyha valaki nagyon rászoruló, akkor egy éven keresztül havi 50 ezer forinttal tudjuk támogatni a lakhatási költségeit, ami nagyon-nagyon fontos. Tehát tulajdonképpen a 2000-es évek óta itt Józsefvárosban vezettük először vissza az egykor volt lakhatási támogatást. Fontos, hogy legyen lakás, fontos, hogy fenn tudják tartani, és fontos még valami: hogy otthonuknak tudják érezni az emberek. Főleg azok, akik a mi nagyon-nagyon régi, nagyon-nagyon rossz állapotban lévő önkormányzati bérházainkban élnek. Közösséget szeretnénk szervezni, lakóközösséget.

Ezek különleges, nagyon nehéz szituációk és közösségek. Nagyon nehéz ilyen nehéz sorsú emberek között létrehozni, de enélkül nem megy. Évtizedeket élnek le egymás mellett, mindenkinek van baja. Most arra vállalkozunk, hogy egyszerre nyújtsunk szociális szolgáltatást, mediációt, az élet ügyes-bajos dolgaiban segítséget, és egyszerre adjunk lehetőséget arra, hogy a szomszédok lakóközösséggé váljanak. Én azt gondolom, hogy ez egy teljes kör a lakás felújításától, a lakó életminőségének a javításáig – ez egy önkormányzat feladata.

Dudok Dávid (DD): Ez egy eléggé alacsonyküszöbű helynek tűnik, bárki betérhet majd a Lakótérbe. Hogy nem lesz ebből valamiféle panasziroda, ahová az emberek csak azért mennek be, hogy elpanaszolják, mennyire rosszak az életkörülmények?

PA: Az a helyzet, hogy nekem eléggé meggyőződésem, hogy persze, ez egy panaszkulturás ország, de nagyon ki vannak éhezve az emberek már csak arra is, hogy meghallgassák őket. Amikor 2019-ben még nem voltam polgármester, csak kampányoltam a polgármesterségért, az volt az alapélményem, hogy amikor bekopogtattam a választókhoz, hogy bemutakozzam, és elmondtam, hogy ki vagyok, és miért jöttem, akkor volt egy jó értelemben vett megdöbbenés, hogy jó, politikus itt, hogy szóba állhat velünk, jöjjön be, beszéljünk, üljön le, éppen

vacsorához készülődünk. Ez volt az alapélmény, és ez azóta sem változott. Bármennyit is tesszünk, az emberek igénylik a törődést és azt, hogy meghallgassák őket. Nagyon-nagyon rossz állapotban van a társadalom. Magyarán jár nekik az, hogy ki tudja magukat panaszkodni. Én ebben nem látok gondot. A gond az, hogyha itt megállunk. Én azt gondolom, hogy a LakóTér szociális munkásai, aktivistái, önkéntesei akkor fogják a legjobban beteljesíteni a küldetésüket, hogyha úgy is működnek – nemcsak mint egy közösségszervező kovászüzem, amelyik összekapja az embereket, hanem mint egy rendezőpályaudvar. Bejön valaki egy problémájával, és a lakóterben megkapja azt a támogatást és azt az információt, hogy merre menjen tovább, esetleg fölhívják az illetékes irodát, megbeszélik a fogadóórát vagy azt, hogy hova térjen be. Egy problémamegoldó hely lesz. Akkor lesz igazán jó, és akkor lesz érdemes, hasznos, haszonnal járó betérni oda, hogyha ezt is tudják a lakótelepesek, és szerintem tudni fogják.

PF: Azt gondolom, hogy az lesz a különösen nagy lépés ebben a tekintetben, hogyha elkezdenek az ott lévő szakemberek mellett egymásnak tanácsot adni, tehát amikor öntevékenység bontakozik ki ebben a közösségi térben. Hiszen sok esetben saját maguk akár még pontosabb tanácsot is tudnak adni egymásnak, mint esetleg a hivatalnokok vagy a közösségi szakemberek.

PA: Ez teljesen így van. Feri, nem neked kell elmondani, aki a közösségépítésnek, a közösségszervezésnek a pápája vagy Magyarországon, hogy ez valóban így működik. Mi tulajdonképpen keretet és segítséget adunk, de Józsefváros abból a szempontból még egy kicsit hagyományos közösség, hogy itt a szóbeli, verbális vagy a kapcsolati tőke, a kapcsolati információátadás sokkal fontosabb, mint minden más mediális, hagyományos forma, tehát az újsághoz képest, vagy a rádióhoz, tévéhez képest. Ez egy nagyon érdekes helyzet, nagyon sokáig nem jöttünk rá. A már említett szociális rendszerünk átalakításánál tapasztaltuk azt, hogy akármennyit emeltünk, akármilyen frankó, jó támogatásokat hoztunk be, a végén tényleg, ahogy szokták mondani, szénné kommunikáltuk az összes lehetséges formát, de valahogy nem volt meg az áttörés. És akkor egy trükkel, egy nagyon könnyen hozzáférhető, annyira alacsony küszöbű támogatással, ahol talán a küszöb nem is volt meg, – inflációs támogatásnak hívtuk -, 10 ezer forintot lehetett kapni azért, hogyha valaki bement és elmondta, hogy nem bírja már az árdrágulást. Egyetlen egy feltétele volt, hogy kapcsolatba kellett lépnie a helyi családsegítő szolgálattal, ott felvették az adatait. Onnantól kezdve elértük azokat az embereket, akiket korábban hagyományos módon egyáltalán nem tudtunk. Ez hatalmas siker és áttörés volt. Bejött, mert ennek a híre, már-mint az, hogy az önkormányzatnál van 10 ezer forint könnyen hozzáférhető támogatás, elterjedt, és ezen keresztül, mint egy hordón keresztül rengeteg embert vontunk be a támogatási rendszerünkbe, akik most már kapcsolatba kerültek családsegítővel, szakemberekkel, és másfajta támogatásokat is kaptak. Szerintem ugyanez fog történni a LakóTérrel is. A munkatársaink ahhoz fogják majd hozzásegíteni őket, hogyha megteremtődik a közösség, a közösségnek az első kis embrionális változata, akkor egymásnak nyújtott szolgáltatásokkal vagy tudásátadással ezek a közösségek erősödni fognak. És valóban, ahogy mondtad, egymásnak fognak segíteni. A végén lehet, hogy mi nem is kellünk.

PF: Hát az már egy túlságosan idealizált állapot, hiszen látják, hogy ott vannak a hivatalos emberek is, és azért az biztonságot jelent.

Látom, hogy ezen a programon meg egyébként is egy sorozatot indítottatok Józsefváros bérlői szemmel címen, ami azt jelenti, hogy már maguk a bérlők válnak szereplővé, nem klienssé, hanem ők valamilyen módon a szereplői a dolognak a saját történeteikkel. Hogy áll ez a dolog? Elkezdődött vagy most indul?

PA: Hát ugye ez a mesélős történetünk. Mindenünnen hozunk jó gyakorlatokat, hogyha jól tudom, ez a mesélős történet egy beszélgetésből fakadt, talán másutt is volt. Orsós László Jakab, aki a Brooklyn-i Városi Könyvtárnak a világhírűvé vált igazgatója, és egy nagy kulturális kurátor – neki a könyvtárban volt azt hiszem az idegen ajkúaknak vagy az éppen akkor betelepülőeknek egy ilyen mesélős, kibeszélős feszültségoldó, humoros sorozata. És mi ezt csináljuk Józsefvárosról. Nagyon-nagyon jó tapasztalatok vannak, mert az emberek ki tudják fejezni a lakóhelyükkel, az otthonukkal kapcsolatos érzéseiket. Néha a negatívát is, de inkább a pozitívát. Ezt most kiterjesztettük a bérlőinkre is – ez is egy továbblépés. Szerintem a bérlők még mindig nagyon kiszolgáltatott helyzetben vannak Józsefvárosban – minden szándékunk ellenére. A vagyongazdálkodó cégünket most alakítjuk át szemléletében is és működésében is, de egy 30 éves IKV-s gyakorlatot kell átalakítanunk, amiben a bérlő egy "eszi, nem eszi, nem kap mást" típusú alattvalói pozícióban van. Ebből akartuk őket kihozni. Először segítségünkkel is megalakult az önkormányzati bérlők érdekvédelmi csoportja, amely partner az önkormányzattal és a vagyongazdálkodóval. Mondjuk, így egy háromoldalú, triparciális érdekegyeztetést folytatunk a bérlőkkel folyamatosan, és ők ennek látják a hasznát. Ebbe a körbe tartozik ez a programsorozat és maga a Lakótér is. Azt szeretnénk, hogyha a bérlőink Józsefvárosban öntudatos és egyenrangú polgárnak éreznék magukat az önkormányzattal szemben is és persze egymással.

PF: Gondolom, a nálatok jó ideje működő Közösségi Részvételi Iroda is már megágyazott ennek, megolajozta a létrejöttét. És talán egy felismert nagy szükségszerűségnek egy speciális helye lesz.

Még egyszer egy kicsit visszatérve: jöttek-e elég sokan, illetve láttok-e már valami érdeklődést, jelzéseket, hogy készülnek ide az emberek? Szóval valami körvonalazódik-e most így az indulás első napjaiban?

PA: Körvonalazódik. Az indulás első napja formálisan tegnap volt, *de a munkatársaim már egész nyáron terepen dolgoztak*. Itt most tulajdonképpen a helyiséget adtuk át, ami nagyon szép és felújított, az egyik Kálvária téri volt postahelyiséget kapták meg, és az tényleg mindenre alkalmas lesz. Ők azonban már egykori 'KR'-esek, tehát a közösségi részvételi irodának a munkatársaiból verbuválódott az alapcsapat, és az bővült. Ők már dolgoznak. Én most nem fogok neked rózsaszínű, bárányfelhős képet festeni – iszonyatosan nehéz. Nagyon-nagyon nehéz, nagyon az elején vannak, még a bizalomépítés kell, még a konfliktusok sokszor elsöprik az együttműködést, még ott az apátia, ami mindannyiunkra jellemző – szóval nagyon sok dologgal kell megküzdeniük a mi fiatal munkatársainknak, akik elképesztően agilisek, és ami a legörömtelibb számomra, hogy egyáltalán nem csüggednek. Tudják, hogy ez így megy, hogy türelmesnek és kitartónak kell lenni, és hogyha kétszer nem sikerül, akkor harmadszor is oda kell menni, és ismét föl kell tenni a kérdést, ismét meg kell tenni az ajánlatot, hogy csináljunk valamit. Lesznek olyan programok, ahol jól tudják magukat érezni. Elég sok ilyen szomszéd ünnep típusú pályázatunk van, ahol pár százezer forintból gyakorlatilag jól érzik magukat az emberek. Ilyeneket is vizsünk. A terepmunka most elsősorban a legnehezebb helyzetben lévő önkormányzati bérházak lakóira koncentrál, de természetesen ez azt jelenti, hogy a társasházaknak a tulajdonosai is jöhetnek. Mivel az önkormányzatoknak nincsen már meg az építéshatósági joga, ezért gyakorlatilag eléggé kiszolgáltatottak vagyunk az építők, építetők felé, magyarán nem nagyon tudjuk, hogy hol, mikor, mi épül. A szomszédok még kevésbé, és ez a Lakótér, a benne lévő munkatársak, a jogászok is segíteni tudnak abban, hogy egy-egy társasházi közösség partnerként vagy ügyfélként be tudjon jelentkezni egy építkezésnél. Ez nagyon-nagyon fontos, mert hogyha ezt nem teszik meg, akkor később bármi történhet velük vagy mellettük, már nem lesz joguk bekapcsolódni. Sajnos most egy ilyen világot élünk, azt hiszem, azt remélem, hogy a Lakótér erre is adhat egy kicsi megoldást.

PF: Nagyon szépen köszönöm! Rövid időn belül jó lenne visszatérni, és akár téged, esetleg a terepmunkások közül is valakit szívesen meghívnánk.

PA: Örömmel, és hogyha csináltok ilyet, akkor hadd hívjalak meg benneteket, mert szerintem nyilván menet vagy működés közben látszik a legjobban, de természetesen bármikor, amikor érdeklődik a Civil Rádió, akkor mindig elsőként és szívesen adunk információkat. Nagyon tiszteljük azt a munkát, amit csináltok, és nagyon fontosnak tartjuk.

PF: Ott leszünk, köszönjük szépen. Külön köszönöm azt, amilyen elismeréssel vagy szeretettel beszéltél a munkatársaidról. Nem szoktunk ehhez a mai világban, ez egy nagyon fontos információ számunkra. Köszönjük szépen, és tényleg jelentkezni fogunk.

Pikó András polgármester volt a vendégünk Józsefvárosból. Ma nyílt hivatalosan egy iroda társasházi ügyek intézésére, erről beszélgettünk.

Kulcsszavak: bérlőközösségek, Józsefváros, Közösségi iroda, lakhatás, Pikó András

Szerzők:

Péterfi Ferenc eredetileg Újpalotán népművelő, majd közösségfejlesztő. Később az NMI és jogelődjeinek a Közösségfejlesztői Osztályán dolgozott, majd az osztály vezetője lett.

Falusi és városi terepmunkákban vett részt, egyetemi, szakmai és civil képzések oktatója, konferenciák szervezője. A Parola folyóirat alapító főszerkesztője, évekig a Közösségfejlesztők Egyesületének titkára, majd elnöke volt.

Dudok Dávid 2025 júliusában *summa cum laude* minősítéssel védte meg PhD értekezését az ELTE Szociológia Doktori Iskolájában. Kutatása a hazai közművelődési intézmények társadalmiasított működésmódjáról szól. Jelenleg egyetemi tanársegéd az ELTE Társadalomtudományi Kar, Közösségi Tanulmányok Tanszékén, ahol a Közösségi és civil tanulmányok magyar és angol nyelvű mesterképzés oktatója. Érdeklődési területe a társadalmi és közösségi tőkével kapcsolatos kutatások, valamint a társadalmi részvétel fejlesztésének lehetőségei a közművelődés területén. A Civil Rádió önkéntes szerkesztője és műsorvezetője, valamint a Közösségfejlesztők Egyesületének választmányi tagja.

Mi az a városi közjó, és mi köze az önszerveződéshez?

Sain Mátyás

2021-22-ben a Fővárosi Önkormányzat is részt vett az URBACT program tapasztalatcserét szolgáló CO4CITIES projektjében, amely lényegében a címben szereplő kérdést vizsgálta. A projektben Torinó gyakorlata adta azt a tudásalapot, amely mentén a partnervárosok elgondolkozhattak saját lehetőségeikről. Ennek a kutatásnak ad most aktualitást, hogy a Fővárosi Közgyűlés szeptember 24-i döntése értelmében a Freeszfe hivatalosan is birtokba veheti a XIII. kerületben található, Szabolcs utca 27. szám alatti fővárosi volt iskolaépületet, amelyet nyilvános pályázaton nyert el.

A közjó fogalma

A „közjó” (angolul: commons) eredetileg **olyan erőforrásokat jelentett, amelyeket egy közösség közösen használt és kollektíven gondozott**, vagyis nem egyéni tulajdonként tartott számon. Klasszikus példái a közlegelő, erdők, halászvizek. E cikkben elsősorban a fizikai erőforrásokra koncentrálunk, de közjóként értelmezhető a mindenki számára hozzáférhető tudás, így például ma az internetes tartalmak vagy a nyílt forráskódú szoftverek.

Jól ismert a „közlegelő tragédiája” elmélet, ezért **fontos, hogy a helyi közösségek saját szabályokat és öngazgatási rendszereket alakítsanak ki** annak érdekében, hogy a közjavakkal való visszaélés ne vezethessen egymás kizsákmányolásához.

A 21. században a commons elmélet kiterjedt a városi térre és az urbánus életre is. E fogalmi körben **a városi közjó (urban commons) olyan fizikai vagy nem-fizikai erőforrásokat jelent, amelyeket városi közösségek közösen hoznak létre, tartanak fenn és irányítanak** a piaci vagy állami logikán túlmutatóan. Ide sorolhatjuk például a közösségi kerteket, megosztott tereket, alternatív lakhatási projekteket, a közösségi szövetkezeteket, közösségi műhelyeket.

A hangsúly a részvételen, a demokratikus önszerveződésen és a közösségi felelősségen van. **A közjó nem egyszerűen közös tulajdon, hanem közös cselekvés eredménye.** Ez a szemlélet és gyakorlat megerősíti a helyi közösségeket, alternatívákat kínál az állami és piaci működéssel szemben és fenntarthatóbb, inkluzívabb városfejlődést tud létrehozni. A legfőbb kihívás nyilván ezen gyakorlatok hosszú távú egyensúlyának, fenntarthatóságának biztosítása.

A torinói jó gyakorlat

A hagyományos ipari termelés struktúrájának változása, az európai gépipar válsága miatt Torino a 80-as évek óta súlyos társadalmi-gazdasági válsággal küzd. A város legrosszabb helyzetű negyedeiben **elhagyott épületek és üres telkek közösségi hasznosítása, illetve ennek nyomán civil működtetésű szomszédsági házak hálózatának létrehozása** jelentett eszközt a szegénység, kirekesztettség és egyéb társadalmi problémák súlyának csökkentéséhez.

Elsőként, 2007 és 2012 között, egyfajta városrehabilitációs beavatkozásként a város legrosszabb társadalmi helyzetű területein nyíltak meg **szomszédsági házak** az önkormányzat ilyen irányú törekvéseinek köszönhetően. A házakat civil szervezetek változatos köre működteti (egy házat akár 10-20 szervezet) az önkormányzat dedikált szervezeti egységével szoros együttműködésben.

Mindezek eredményeként a jelenleg működő nyolc szomszédsági házban **a szociális gondoskodás és a közösségépítés változatos programjai jöttek és jönnek létre**: szociális vagy álláskeresési tanácsadás, családi vagy iskolai konfliktusok mediációja, baba-mama programok, napközi, tanulószoba, fiataloknak szóló programok és foglalkozások, műhelyek, workshopok, tornafoglalkozások, de két házban közfürdő is üzemel, hogy csak a leggyakoribbakat említsük.

A Casa del quartiere di San Salvario 2010 júliusában nyílt meg a nyilvános fürdőként is funkcionáló önkormányzati épületben. Egy tíz évre szóló koncessziós szerződés keretében 27 egyesület hoz létre szociális és közösségi szolgáltatásokat, és tartja fenn a házat.

2016-ban a város elfogadott egy urban commons rendeletet annak érdekében, hogy a közigazgatás és a polgárok közötti együttműködés új formáit ösztönözze a városi közterületek gondozása, közös kezelése és megújítása terén. A rendelet alapján létrehozható együttműködési megállapodás (angolul: pact of collaboration) az a konkrét jogi eszköz, amelyen keresztül a városlakók és a városvezetés közötti együttműködési formák megvalósulnak, vagyis létrejön a városi javak, szolgáltatások, infrastruktúrák kollektív használata, kezelése és tulajdonlása.

Egy korábbi újságosbódé hasznosításával jöttek létre változatos közösségi és kulturális szolgáltatások civilek kezében

Az URBACT projektet megelőző, Urban Innovative Actions által finanszírozott Co-City projektben (2017-2020) Torinóban **több mint 50 együttműködési megállapodást írtak alá**. Ezek a legkülönbözőbb köztulajdonú terek hasznosítását jelentik: zöldfelületek és közterületek, építmények (például egy már nem használt újságospavilon, telefonfülke, gondozatlan növénykonténer), épületek, épületrészek (akár egy éppen nem használt osztályterem). A résztvevők, kezdeményezők köre is változatos: egy börtön melletti terület fenntartása például az intézmény együttműködésével történik, egy óvodához tartozó területet pedig a mindenkori szülők informális csoportja kezel.

[\(További olvasnivaló a torinói gyakorlatról itt.\)](#)

Hazai előképek

A rendszerváltás jelentős gazdasági átrendeződési folyamatokat indított el, ami magával hozta **a város tereinek, ingatlanainak használatában megmutatkozó változásokat** is. Ezzel egyidőben a kulturális és civil szféra megerősödése, **egy önszerveződésben aktívabb generáció megjelenése** erős társadalmi igényt teremtett olyan terek iránt, amelyek intézményektől függetlenül, közösségi irányítással működnek. Mindez azonban lassan, mintegy másfél évtized alatt, a 2000-es évek elejére vezetett csak markáns, sokak számára látható és meghatározó eredményekre.

Talán **a romkocsmák voltak az első jól látható jelei** annak, hogy egy fiatal generáció üres terek használatbavételével a saját ízlése és igényei szerint akar közösségi és kulturális életet szervezni. Bár e létesítmények elsődlegesen gazdasági szereplőknek tekinthetők, jelentős szerepük volt és van a főváros alternatív kulturális és közösségi életében.

A MŰSZI a Corvin Áruház harmadik emeletén (Forrás: <http://muszi.org/>)

A romkocsmák megjelenésével nagyjából egyidőben **üres iskolaépületek, gyárépületek, üzletközpontok használati jogának megszerzésével** a város kulturális kínálatát is erősen meghatározó **közösségi intézmények, kulturális központok, művészeti inkubációs terek nyíltak**. A *Tűzraktér* civil kezdeményezésként 2005 júniusában nyitotta meg kapuit Budapesten. Az ingatlan (privát) tulajdonosa az épületet ingyen bocsátotta a fiatal művészek rendelkezésére, akik az általuk megálmodott kulturális központban koncertteremet, színháztermet, próbatermet, galériákat működtettek 12 ezer négyzetméteren. Budapest első, 1926-ban megnyitott modern

bevásárlóközpontja, a Corvin Áruház adott teret a főváros másik emblematikus közösségi terének. Az áruház harmadik emeletén 2012 és 2017 között a *Művelődési Szint (MŰSZI)* nevű független, önálló kulturális és közösségi központ működött 22 műteremmel, stúdiókkal, műhelyekkel és irodákkal, melyekben több száz művész, civil aktivista fordult meg. A MŰSZI fontos katalizátorszerepet töltött be közösségi megoldások – például co-working, sharing economy kezdeményezések – kipróbálásában.

A két kiemelt példa mellett számos kisebb közösségi intézmény jött létre üres terekben, újrahasznosított posztindusztriális épületekben és persze nem csak a fővárosban.

A helyzettel rendszerszinten foglalkozó projektek

Az elmúlt évtizedben **több projekt is foglalkozott az üres állami, önkormányzati ingatlanvagyon feltérképezésével, hasznosítási lehetőségeivel** és a közösségi funkciókkal való felruházásukban. Ezek részben civil szervezeti kezdeményezésre indultak, amelyekhez a főváros és egyes kerületek is csatlakoztak.

A Kortárs Építészeti Központ (KÉK) *Lakatlan projektje* végzett először szisztematikus munkát az üres ingatlanok közösségi felhasználásának kutatásában, az érintettek helyzetbe hozásával: „A *Lakatlan programot 2012-ben indítottuk azzal a céllal, hogy innovatív megoldásokat találjunk az üres budapesti ingatlanok közösségi alapú hasznosítására. Olyan kezdeményezéseket támogatunk, amelyek javítják a város társadalmi kohézióját, életminőségét, és hozzájárulnak a helyi gazdaság élénkítéséhez. Őket kapcsoljuk össze ingatlantulajdonosokkal, akik helyiségüket, épületüket vagy telküket, illetve ezek környezetét a közösség bevonásával és energiáival kívánják revitalizálni.*” (Forrás: <http://lakatlan.kek.org.hu>)

A Lakatlan program keretében nyolc civil vagy közösségi kezdeményező jutott ingatlanhasználathoz, ezek egy része a mai napig az akkor megkapott helyszínen működik. A nyolc érintett ingatlan közül öt magántulajdonú, három kerületi.

Az üres, kiadó ingatlanok tulajdonosai és a lehetséges bérlők közti közvetítés a városrehabilitáció egyik hathatós eszköze lehet, amennyiben azt egy közvetítő szervezet tudatosan, programszerűen végzi. Az Eleven Blokk Művészeti Alapítvány ezt a szerepet töltötte be a 11. kerületi Bartók Boulevard programban (a Bartók Béla út környezetének rehabilitációja), később pedig a Margit-negyed programban. A programok eredményeként részben vállalkozói tevékenységek kapnak helyet, de emellett számos közösségi vagy civil tér is létrejön.

A legismertebb fővárosi példák

Jurányi Ház

A fővárosi ingatlanállomány civil hasznosításának egyik legismertebb és legnagyobb szabású példája a Jurányi Ház. A honlapon az alábbi bemutatkozó mondatokat találjuk: „Több év

tapasztalata azt mutatta, hogy óriási szükség lenne egy olyan helyre, ahol a független együttesek és alkotóművészek igazi bázisra, közös infrastruktúrára is lelhetnek. A magyar színház-történetet gazdagítva máig egyedülálló intézményként, produkciós közösségi inkubátorházként nyitottuk meg 2012. október 29-én a korábban oktatási létesítményként működő épület kapuit. A Jurányi Produkciós Közösségi Inkubátorház mostanra meghatározó helyszíne lett a főváros kulturális életének, pezsgő színpoltja a kortárs művészeti közegnek.” (Forrás: <https://juranyihaz.hu/hu/rolunk/juranyi-haz/>)

Forrás: <https://juranyihaz.hu/>

A Jurányi Ház a Széll Kálmán térhez közeli, fővárosi tulajdonú volt középiskola mintegy 6700 négyzetméteres épületének termeit hasznosítja próbateremként, irodaként, műhelyként és showroomként, illetve előadásokhoz saját színházteremmel rendelkezik. A Jurányi Házat működtető Függetlenül Egymással Közhasznú Egyesület a fővárossal kötött 5+5 éves szerződés alapján gazdálkodott, vagyis a főváros 10 évig nem bonthatott szerződést (ennek lejártá után pedig a felek újra szerződtek). Ez a fajta konstrukció védi a civil szervezetet, amely 50 millió forintos befektetéssel indította el az épület kulturális hasznosítását. A főváros emellett támogatási szerződés keretében segíti a szervezet működését is.

Konnektor Inkubátorház

A IX. kerületi Konnektor Inkubátorház önkormányzati kezdeményezésre jött létre egy néhány évig üresen álló volt művészeti szakiskola épületében. Elsődleges cél volt az inkubáció, vagyis kezdő kulturális vagy társadalmi célú szervezetek, személyek segítése, számukra lehetőségek

teremtése. A működtetés során elvárás volt a bérlők együttműködése és önkéntes tevékenysége (pl. a ház karbantartásában, felújításában vállalt feladatokkal). A jó együttműködés záloga a közös irányítás, az irányító tanács működése, amelyben minden bérlőnek, a ház vezetőjének és a kerület kultúráért felelős alpolgármesterének is egy-egy szavazata van. A bérlők kiválasztása több körben történt, így a már meglévő bérlők – a tanács tagjaként – maguk is részt vehettek az új tagok kiválasztásában.

A Konnektor jó példa arra, hogy egy üresen álló épületet az önkormányzat minimális forrással a civil/kulturális élet szolgálatába állít, miközben a kerületi közösségi és kulturális programkínálatot is bővíteni tudja.

Zöldfelület-gondnokság

Több éve fut a XII. kerületben a Hegyvidéki Zöld Iroda *Zöldfelület Gondnokság Programja*, melynek célja, hogy önkormányzati támogatással bevonja a kerületben élőket a közhasználatú zöldfelületek gondozásába, saját környezetük megújításába. A területek gondozását teljeskörűen a gondnok vagy gondnokok végzik a Hegyvidéki Zöld Iroda folyamatos szakmai felügyelete és szakmai támogatása mellett. A felek kétoldalú megállapodást írnak alá, amelyet évente meghosszabbítanak. A programba bármikor be lehet kapcsolódni, a jelentkezéseket az önkormányzat Zöld Irodája folyamatosan fogadja.

A XII. kerületi modell sok hasonlóságot mutat a torinói 'együttműködési paktumok' rendszerével. A zöldfelületek közösségi gondozásba adását a főváros cége, a Főkert is elindította kísérleti jelleggel.

A Szabolcs utcai iskola épületének megpályáztatása

2025 februárjában a Főváros pályázatot hirdetett a tulajdonában álló üres iskolaépület helyiségeinek használatára, hogy „*helyet biztosítson azoknak a budapesti kulturális és ifjúsági szervezetek és tevékenységük számára, amelyek működésükhöz nem rendelkeznek még állandó helyszínnel*”. A felhívás szerint az épületet nem ingyen, hanem a piaci ár 40%-áért kínálta az önkormányzat, a pályázat leendő nyertesével pedig együttműködési megállapodást köt. ([Forrás](#))

Szeptember második felében a Közgyűlés kihirdette a nyertest: A Szabolcs utcai épületben a Freeszfe egy olyan sokfunkciós, nyitott alkotóteret hoz létre, amely egyszerre működik majd iskolaként, befogadóhelyként, műhelyként, közösségi térként és játszóhelyként. A különböző szinteken tanterem, stúdiók, próbatermek, mozgás- és filmterek, valamint közösségi és vendéglátó funkciókat ellátó helyiségek kapnak helyet, míg a legfelső szinten egy professzionálisan felszerelt előadóhelyiség jön létre. ([Forrás](#))

A Főváros által gyakran „pesti Jurányiként” hivatkozott kezdeményezés jó példája lehet annak, hogy miként tudja egy önkormányzat a tulajdonában álló tereket városi közjóként a civil

és/vagy kulturális önszerveződés erőforrásává tenni. Míg a Jurányit magánszemélyek, illetve civilek kezdeményezték, akik megtalálták az önkormányzattal való együttműködés módját, a Szabolcs utcai projektet maga az önkormányzat indította útjára.

A jövő záloga

A piaci folyamatokban kvázi hátramaradt, üresen álló épületek, terek közösségi használatának gyakran éppen a közösség által hozzáadott érték, illetve ebből fakadóan a környék gentrifikációja vet véget azzal, hogy a piac számára ismét érdekessé válnak ezek a helyszínek. Lehet-e biztosítani e projektek hosszú távú fennmaradását, vagy el kell fogadnunk ezek ideiglenes jellegét?

Még Torinóban is utópiának számít, de már jelenlévő az a gondolat, hogy a város a közösségi hasznosítású ingatlanokat átadja egy urban commons alapítványnak, amely biztosítja, hogy ezek a terek örökre közjóként megmaradhassanak.

Hogy elterjed-e ez a megoldás, nem tudjuk, de mindenképpen fontos a városi közjó fogalmát tudatosan megközelítenünk, az abban rejlő lehetőségeket pedig a demokratikus önszerveződés eszközeként kihasználnunk.

Kulcsszavak: URBACT program, városi közjó, önszerveződés, közjó, szomszédsági házak, Lakatlan program

Szerző:

Sain Máttyás végzettsége szerint tájépítész. Kezdetben a vidékfejlesztés területén dolgozott, ma közösségi tervezési, részvételiségi szakértő a Főpolgármesteri Hivatal Társadalmi Együttműködési Osztályán.

A szabad / közösségi rádiózás Magyarországi története 1990–2025 között

---

Az elmúlt évtizedek magyarországi társadalmi változásai – a 90-es években induló demokratikus berendezkedés kialakulása, a demokrácia működésének botladozó megértése, majd az elmúlt években történő folyamatos leépítése és leépülése nagy ívet írt le Magyarországon. Számtalan társadalomkutató program különböző szempontból elemzi az elmúlt évtizedek történéseit – mi itt igyekszünk hozzájárulni annak a megértéséhez, hogy miért nem alakultak ki a hatalom és az állampolgárok közösségei közötti „egészségesebb viszonyrendszerek”, miért nem tud kialakulni egy kiegyensúlyozottabb, szélesebb körű, cselekvő közösségekkel működő társadalom.¹

A programunk során megvalósított feltáró jellegű munkával történeteket mutatunk be: a hazai civil közösségi rádiók történeteinek keresztül mindazt, ami a különböző rádiót alapító és működtető közösségekkel történt, s rajtuk keresztül láttatjuk, hogy mi vezetett a demokrácia, a helyi nyilvánosság kiszikkadásához.

A Civil Rádió által (is) képviselt szabad rádiózás egy különleges médiatípus – a közösségi részvétel kultúráját népszerűsítő befogadó műhely. A hangsúly nem feltétlenül a műsorfolyamon, hanem a közösségi cselekvésen van, így a közösségi rádiók pusztán létükkel egy társadalom demokratikus berendezkedésének indikátorai. Magyarországon – sok nyugat-európai országot is megelőzve – a 90-es évek elejétől jöhettek létre közösségek által működtetett rádiók, s a 2010-es évek elejére Európa egyik legnagyobb és legszínesebb szabadrádiós szcénájával büszkélkedhettünk a közel 90 frekvenciával.

Ez a szám 2024-re 2-3 frekvenciára apadt – amely egyben rendkívül sokkoló módon mutatja a magyar demokrácia helyzetét. Mi ennek a közösségi rádiós szektornak a történetét, a közösségek történetét kívánjuk feltárni a csatolt listán jelzett és meghallgatható **podcastsorozatban**, illetve egy hozzá kapcsolódó **dokumentumfilmben**, amellyel konkrét eseteken keresztül mutatjuk be, mi történt a magyar társadalommal, a helyi politikai hatalommal, a nyilvánossággal, a demokrácia értelmezésével...

Budapest mellett nagyon sok közösség vidéken, kisebb településeken jöhetett létre (Őriszentpéter, Kunszentmiklós, Derecske, Rákóczi falva, Erdőkertes, de pl. Pécs- Istenkút városrészében, Debrecenben, Szombathelyen is), sok település nagyon komoly hátrányokkal és konfliktusokkal terhelt volt (Téglás) – ahol a közösségteremtő erő képviselték, eltűnésük nem „pusztán”

---

¹ A bevezető sorok részletek a Civil Rádiózásért Alapítványnak az USA Nagykövetségéhez készült pályázatából

egy médium felszámolódását jelentette, hanem a helyi cselekvések bezáródását. Ezek a történetek szinte ismeretlenek – egybegyűjtve, feltárva azonban nagyon sodró erejűek.

A hiánypótló, történetfeltáró podcastsorozattal egyben a közösségfejlesztésnek kívánunk egy inspiráló forrást is nyújtani, hiszen a nyilvánosság új eszközei (pl. az internetes platformok) egyelőre nem állnak közvetlen hatalmi kontroll alatt, így továbbra is alkalmasak a helyi közösségek szervezésére.

El kívánjuk érni, hogy a podcastsorozat és a dokumentumfilm eljusson a médiaképzésben résztvevő fiatal egyetemistákhoz, illetve a közösségszervezést és közösségfejlesztést oktató képzések ajánlott „irodalma”, forrásanyaga is legyen.

Szabad / közösségi rádiók 35 éves története Magyarországon

A Civil Rádió podcast sorozata

1. A nagy civil BUMM a 90-es évektől - A kezdetek I.

A hazai társadalmi környezetről, a civil társadalom éledése

Marschall Miklóssal és Nizák Péterrel beszélgetés a korszakról, a 80-as – 90-es évek civil társadalmi változásairól és reményeiről. Ezt követően közösségi munkában érintetteknek rövid emlékezése hallgatható arról, hogyan jutottunk el a rádióalapítás gondolatáig ezekben az években (utóbbiak: Berek Péter, Brüll Edit, Huszerl József és Péterfi Ferenc)

<https://cba.media/694981>

2. Kalózádiók – rádióadás egy budai villamosról - Kezdetek II.

Az intézményes feltételek, a törvényi háttér kialakulása; „szabálytalan” próbálkozások történetei Tímár Jánossal (egykori ORTT tag) és Gosztonyi Gergely médiajogással beszélget Zsolt Péter médiaszociológus a hivatalos keretek kiépítéséről. (Erről a beszélgetésről - Tímárral és Gosztonyival - egy bővebb, egészórás vodcast is készült.)

A podcast második felében hajdani „kalózádiós” kísérletek szervezői emlékeznek vissza (utóbbiak: Simó György, Hargitai Henrik, Kovács Orsi, Thuróczy Gergely, Berek Péter, Brüll Edit, Huszerl József, Pákay Viki, Péterfi Ferenc).

<https://cba.media/694985>

3. Szabad a rádió(zás) - Az első „szabályos” elindulások: szabad - közösségi rádiók Budapesten

Az elinduló három budapesti adó: a Tilos Rádió (Simó György), a Fiksz Rádió (Kovács Orsi) és a Civil Rádió aktivistái (Berek Péter, Brüll Edit, Liling Tamás, Pákay Viki és Péterfi Ferenc) idézik fel a hivatalos elindulást, továbbá Hargitai Henrik „hullámvadász” emlékezik.

<https://cba.media/695007>

4. Független rádiók vidéken

A SZÓKÖZ - Szombathelyi Közösségi Rádió (Lovas Tibor), a pécsi Publikum Rádió (Thuróczy Gergely - Túró), a debreceni Szóla Rádió (Giczey Péter) és a szombathelyi Berzsényi Rádió (Velics Gabriella) indulásáról, működéséről beszélnek érintettek. <https://cba.media/695014>

5. Az utca és a falu hírmondója – Kisközösségi rádiók mozgalma Magyarországon

A budapesti EPER (Hargitai Henrik), az Óriszentpéteren indult Triangulum Rádió (Sülyi Péter), a Pécsi Remete (Peták Péter) és a Kunszentmiklóson működő Pusztai Rádió (Luz Ilia Alvarez – Lüszi) elindítói beszélnek a saját kalandjaikról, s általában erről a nagyszerű mozgalomról.

<https://cba.media/695029>

6. Mi a jó egy közösségi rádióban? A közösségi rádiók társadalmi jelentősége

Szabad-közösségi rádiók foglalják össze saját élményeiket, s keresik a közösségi rádiózás sajátos elemeit (megszólalók: Fodor Kata, Hargitai Henrik, Kéri Juli, Liling Tamás, Peták Péter, Sülyi Péter).

<https://cba.media/695033>

7. Szövetkeznek a szabad rádiók

A Szabad Rádiók Magyarországi Szervezetének működéséről

Az első tapasztalatok megosztására, érdekek egyeztetésére és képviselésére, felkészítő képzésekre, kiadványokra, a SZARÁMASZER irodájának működtetésére vállalkozott ez a szövetkezés. Ezt mutatja be podcastunk. (Megszólalók: Hargitai Henrik, Giczey Péter, Kovács Orsi, Péterfi Ferenc, Simó György, Sülyi Péter, Thuróczy Gergely – Túró)

<https://cba.media/695039>

8. Vészhelyzeti rádiók

2010-ben a vörösiszap katasztrófa során, Devecser, Kolontár és Somlóvásárhely települések egyes részeit elöntötte a zagy. Ide szerveztek a szabad rádiók egy vészhelyzeti rádiót, amely a településen élők tájékoztatására, segítségére – az ottani belső nyilvánosság szélesítésére vállalkozott. Ezt mutatja be ez a podcast, a Civil Rádió egyik akkori műsorát felidézve (Az adásban közreműködők: Balogh Flóra, Hargitai Henrik, Péterfi Ferenc, Pogány György, Szalóki Ági)

<https://cba.media/695050>

9. Nemzetközi kitekintések, a szabad közösségi rádiók közötti együttműködések

Konferenciák, szakmai találkozások kínálnak betekintést ennek a mozgalomnak – főként európai jelenségeivel, erősségeivel

10. Legyőzték-e a független rádiókat?

Hol tartunk - A szabad rádiózás jelene

Egy kerekasztal keretében igyekszünk szembenézni a szabad-közösségi rádiózás mai helyzetével, esélyeivel. Közreműködők: Cserhádi Ákos, Polyák Gábor, Zsolt Péter

<https://cba.media/696010>

A Civil rádiós sorozat szerkesztői: Brüll Edit, Cserhádi Ákos, Huszerl József, Kemény Dániel, Péterfi Ferenc és Zsolt Péter

Programunk részeként elkészült még egy **dokumentumfilm** is „Legalább ennyit a magyar közösségi rádiózásról” címmel. Itt megnézhető:

<https://youtu.be/qVJ8eULE1RI?si=K3s0WMS9ruwx46aj>

Roma Hősnők – A láthatatlan munka méltósága

A Roma Női Civil Díj negyedik évének tanulságai

Sándor Kata

A Somnakuni Luludyi (Arany Virág) Roma Női Civil Díj négy évvel ezelőtt azzal a határozott céllal született, hogy reflektorfénybe állítsa azokat a roma nőket, akik sokszor csendben, láthatatlanul, de annál fontosabb munkát végeznek telepi közösségekben, és mindennapi erőfeszítéseikkel jobbat teszik az ott élők életét.

Az Arany Virág Díj útja a Civil Kollégium Alapítvány két közösség-szervezője: Balogh Fruzsina és Balogh Zsanett kezdeményezésére indult el 2022-ben, és még abban az évben átadásra került az első díj a Közösségszervezők Országos Találkozóján. A következő évtől a jelölés rendszere megnyílt: azóta bárki javasolhat roma nőket, akik közösségeikben kiemelkedő, ám gyakran formális elismerés nélkül végzett munkát végeznek. Az elismerés így valódi közösségi üggyé vált, amely évről évre új szereplőket, rejtett történeteket és helyi hősoket tudott megmutatni – olyanokat is, akik apró falvakban, kevésbé látható terepen dolgoznak, mégis pótolhatatlanul fontos munkát végeznek.

A CKA közösség-szervezési gyakorlatában mindig kiemelt helyen szerepelnek a leginkább hátrányos helyzetű emberek ügyei, és ezen belül is azok a nők, akik munkájukkal sokszor csupán a közvetlen környezetük van tisztában. A nők rengeteg hátrányt élnek meg, és ez hatványozottan igaz a roma nőkre, akik egyszerre viselik a társadalmi nemi szerepek, a szegénység és az etnikai megkülönböztetés terheit. A díj célja ezért évről évre ugyanaz: nyilvánosan is méltatni, akik nemcsak magukért és családjukért, hanem a tágabb közösségükért is fáradhatatlanul tesznek, sokszor láthatatlanul, mégis rendíthetetlenül. Ők a hétköznapi nők.

Fontos mérföldkő volt a tavalyi évben, hogy a [Romano Kher](#) – Budapest Roma Kulturális Központ – csatlakozott a szervezéshez, és otthont ad a díjátadó ünnepségének. A program szakmai súlyát tovább erősíti, hogy a [Roma Női Hálózat](#) – amely a roma nők közéleti szerepvállalásának támogatásáért jött létre – valamint a [Phiren Amenca](#) – egy rasszizmus és cigányellenesség ellen dolgozó nemzetközi önkéntes hálózat – is bekapcsolódott a közös munkába.

A díjat idén is három kategóriában ítelték oda:

- **Közönségdíj**, amely online szavazáson dől el,
- **Zsűri díja**, amelyet az előző év díjazottjai ítélnek oda,
- **Szakmai Közösségszervező Díj**, amelyet a szervező intézmények szakmai testülete választ ki.

Jelöltek: Pap Judit, Balogh Ramóna, Málek Imola, Lázár Irén, Jónás Judit

A jelölések minden évben az ország legkülönbözőbb pontjairól érkeznek, és jól mutatják a roma női civil szféra sokszínűségét és erejét. Idén öt kiemelkedő jelölt került a döntőbe:

- **Balogh Ramóna**, aki az Edelényi Gézenyűz Biztos Kezdet Gyerekházban és a közösségi házában dolgozik halmozottan hátrányos helyzetű emberekkel
- **Jónás Judit**, színművész, aki negyven éve járja az országot előadásaival, gyakran olyan gyerekekhez eljutva, akik korábban még soha nem jártak színházban.
- **Lázár Irén**, szociális munkás, a SZOMARO Egyesület elnöke, aki 2006 óta fáradhatatlanul dolgozik a szomolyai roma közösségért.
- **Málek Imola**, mesterközgazdász, aki a Tara Egyesület alapítójaként és vezetőjeként immár tíz éve dolgozik a roma nőkért.
- **Pap Judit**, kárpátaljai menekült, az Utcáról Lakásba Egyesület sorstárs mentora és női támogató csoportok szervezője.

Az idei év különösen izgalmas volt: a közönségsvavazáson rekordszámú, több mint 1600 voks érkezett. Az idei év Közönségdíját **Lázár Irén** kapta, a zsűri díjazottja **Jónás Judit** lett, míg a Szakmai Közösségszervező Díjat **Málek Imolának** ítelték oda.

A HŐSNŐK:

Aki nőkért, családokért és közösségekért áll ki: Lázár Irén története

Lázár Irén szociális munkásként szinte egész életét annak szentelte, hogy a legkiszolgáltatottabbak mellé álljon - különösen a roma nők, édesanyák és lányaik mellé, akiknek hangja gyakran elvész a társadalmi előítéletek zajában. Helybéliként nőtt fel, ismerte az egész telep közösségét, ám csak akkor értette meg igazán a mindennapok súlyát, amikor 2006-ban önkéntesként, majd később alkalmazottként belülről látta a szegénységből fakadó problémák mélységét. A családokkal végzett munka során egyre világosabbá vált számára: nemcsak segítségre van szükségük, hanem valakire, aki kiáll értük, helyettük szól, és megmutatja, hogy ők is képesek a változásra. Irén lett ez a hang.

Motivációját saját, mélyről jövő dühének nevezi. Egy tehetetlen keserűség van benne amikor látja: rengeteget tehetnénk egymásért, mégsem tesszük. Dühös a közöny ellen, az igazságtalanság ellen, a szegénység és a kirekesztés bénító ereje ellen. Ezt a dühöt azonban erővé formálta. Következésképpen azon dolgozik, hogy a roma gyerekek – különösen a lányok, akik szerinte dupla hátránnyal indulnak – minőségi, integrált oktatáshoz jussanak, hogy esélyük legyen arra az életre, amelyet megérdemelnek.

Úgy véli, hogy munkájának legnagyobb akadálya az előítélet: az a láthatatlan, mégis minden mozdulatban érzékelhető fal, amely újra és újra szembesíti azzal, mennyit kell még változnia társadalmunknak. De ő nem hátrál meg.

Tudja, hogy a legnehezebb terepen – a szegénység, a roma identitás és a női lét metszéspontjában – csak a kitartás és az emberség képes valódi változást hozni.

Hatalmas büszkeséggel tekint arra, hogy szervezetük minden nehézség ellenére működik, és évről évre megtartja magát, hogy segíthessen a helyi családokon. És talán ennél is szebb öröksége az, hogy programjaiknak köszönhetően sok gyermek és nő életében valódi, jó irányú változás indult el – olyan változás, amelyben az ő tiszta szívű munkája, bátorsága és rendíthetetlen igazságérzete is benne van.

A fény, amely visszatér a gyökerekhez: Jónás Judit története:

Jónás Judit színművészként immár négy évtizede járja az országot, és előadásaisal olyan településekre is eljut, ahol a gyerekek még soha nem láttak színházat, sőt azt sem tudták, mi is az. A színpad mögött azonban egy egészen másik küldetés is kibontakozott: találkozásai a mélyszegénységben élő gyerekekkel olyan sorsokat tártak elé, amelyekről azt hitte, már nem léteznek – és ezek a történetek megváltoztatták az életét. Saját gyermekkorra, a „cigány dombról” hozott emlékei, a nélkülözés, a lyukas lavórból rögtönzött szánkó mind arra emlékeztetik, honnan indult, és milyen hosszú úton jutott el a diplomáig. Judit számára természetessé vált, hogy visszatérjen azokhoz, akik ma ugyanonnan indulnak, ahonnan egykor ő is: a falu végéről, a szegénység legkeményebb valóságából.

Évek óta jár vissza a leginkább rászoruló közösségekbe, ahol nemcsak előad, hanem tanít, bátorít, és hitet ad a gyerekeknek abban, hogy számukra is létezhet jobb jövő. Munkája része a többhetes, olykor hónapokon át tartó fejlesztő foglalkozások megszervezése, amelyeknek anyagi háttérét évről évre küzdelmes pályázatokból próbálja előteremteni. A támogatási lehetőségek szűkülése ellenére kitartóan dolgozik azon, hogy legalább évente egyszer biztosan visszatérhessen azokhoz a családokhoz, akiknek erre a legnagyobb szüksége van. Sőt, ebben az évben már családmentorálási programot is életre hívtak.

Komplex munkája az általa létrehozott Cinka Panna Színház vezetése, a színészi jelenlét, a tanítás egyetlen közös célja: hogy példát mutasson. Számára a legnagyobb elismerés az, amikor valaki példaképként tekint rá, hogy erőt merítsen maga számára. Mélyen hisz ab-

ban: ha neki sikerült a kitörés, a tanulás, az önmagába vetett hit útján, akkor ez másoknak is sikerülhet.

Tara, a Felemelkedés Fénye: Málek Imola története

Málek Imola mesterközgazdász végzettsége ellenére mindig is tudta, hogy igazi hivatása a közösségek segítése, különösen a roma lányoké, akik sokszor kettős hátránnyal indulnak az életben.

A 2015-ös menekültválság idején lépett először aktívan a közéletbe, és hamar rálelt azokra a közösségekre – köztük az Amrita OBK Egyesületre és a Dr. Ámbédkar Iskolára –, ahol megtapasztalta a tenni akarás erejét. Az elmúlt tíz évben hazai és nemzetközi programokban dolgozott azon, hogy roma fiataloknak mutasson jövőképet, hitet és lehetőségeket. Különösen fontos számára, hogy a roma lányok önbizalmat, tudást és támogatást kapjanak ahhoz, hogy egyetemre menjenek, szakmát szerezzenek, és ki tudjanak lépni a szegénység örök körforgásából. Munkáját az adás öröme és az a meggyőződés vezérli, hogy egyetlen támogatott lány is generációs változásokat indíthat el.

Mindennapjai tele vannak kihívásokkal, hiszen a diszkrimináció, a társadalmi igazságtalanságok és a civil szervezetek nehéz helyzete sokszor árnyékot vet munkájára. Mégis, a kitartó hite és érzékenysége újra és újra átsegíti ezeken a helyzeteken. Élete eddigi legnagyobb alkotása a Tara Egyesület, amely a hindu Istennőről kapta nevét, és rövid időn belül országos szinten vált a segítségnyújtás szimbólumává.

Amikor a Tara Egyesület még csupán fél éve létezett, Imola már akkor olyan erejű kezdeményezést indított, amely országos figyelmet érdemelt: a menstruációs szegénység elleni kampányt. A gyűjtés során közel ezer higiéniai termék érkezett, és tíz település száz nője kapott egy teljes évre elegendő menstruációs csomagot – olyan támogatást, amely alapvető méltóságot és biztonságot adott a mindennapokban. A kezdeményezés példátlan érzékenysége a francia–német ARTE csatorna is felfigyelt: a Tara és a Dr. Ámbédkar Iskola munkájáról készített dokumentumfilm 2025 telén kerül majd képernyőre. Mindez újabb bizonyítéka annak, hogy Imola személye és munkája sokak számára lehet inspiráló.

A díjátadó után készült videók itt nézhetőek meg: <https://www.cka.hu/roma-noi-civil-dij-2025-dijazottjai/>

A Roma Női Civil Díj mára nemcsak elismerést jelent, hanem fontos szakmai és közösségi visszajelzést arról, hogy Magyarországon egyre több roma nő lép ki a láthatatlanságból, és válik közössége meghatározó erejévé. A díj története így nemcsak a méltatásról szól, hanem arról a lassú, de biztosan zajló változásról is, amelyben a roma nők hangja egyre erősebben hallatszik. Ez a díj éppen azt a láthatatlan erőt, gondoskodást és kitartást szeretné méltatni, amely nélkül sok közösség ma nem tudna működni. A díjazottak minden évben azok a elkötelezett és rendíthetetlen roma nők, akik nemcsak hisznek a közösségek erejében, hanem napról napra építik is azt. Igazi hétköznapi hősök.

Fotók: Kovács Szandra Dika

Szerző:

Sándor Kata rádiós újságíró, coach, gyászcsoporthoz vezető. 19 évig, a valódi közszolgálati rádió megszűnéséig volt a Magyar Rádió szerkesztő-riportere. Műsoraiban mindig érzékeny témákat érintett, elsősorban szociális riportokat és dokumentumműsorokat készített. 1999-ben elnyerte a Magyar Rádió Alapítvány tényfeltáró, oknyomozó-riport kategória 2. díját. Legutolsó riport-összeállítása - mely a hajléktalan nőkről szól: Nők a

sorban, A senkik földjén -, a Független Médiaközpont nyertes pályázata volt 2014-ben. Több, mint 10 éve tevékenykedik önkéntesként különböző szervezeteknél. Alapítója a Heti Betevő ételosztó csapatnak, a Segítség Közvetítők egészségügyi civil szervezetnek és a C8 Civilek Jó-zsefvárosért Egyesületnek. A 2019-es önkormányzati kampányban a C8 kommunikációsa és a civil séták szervezője. A gyászolókat segítő Napfogyatkozás Egyesületben 2017 óta tevékenykedik, az idei évtől kezdve elnökségi tag. 2021-től részt vesz a Civil Kollégium Alapítvány nagyobb akcióiban, majd 2023 óta a CKA kommunikációs és sajtókapcsolatok munkatársa.

Ajánló a közösségi megoldások köréből

Huszerl József

Népművészeti Jelentés 2025

A Hagyományok Háza első alkalommal, 2025-ben adja ki a rendszeres megjelenéssel tervezett Népművészeti Jelentést, amely képet rajzol a népművészet területén kialakult revival mozgalom jelenéről. A Népművészeti Jelentés a magyar népművészeti revival mozgalmat vizsgálja, amely a népzene, néptánc, kézművesség és népmese területén aktív közösségeket öleli fel. A különböző szakmai, regionális és intézményi szerveződések feltérképezése segít megérteni e kulturális mozgalom működését és fejlődését. [>>>](#)

Településindex

Az Egyensúly Intézet 2024-ben saját indexet dolgozott ki, amely önkormányzati ciklusokon átívelően teszi lehetővé a magyarországi települések adottságainak és fejlődésének adat alapú értékelését, egymáshoz viszonyított helyzetük nyomon követését. Az Egyensúly Intézet évente frissíti az eredményeket a legújabb elérhető adatok felhasználásával. [>>>](#)

Európai civilek közös nyilatkozata

Az európai civil szervezetek jelenleg példátlan támadásnak vannak kitéve az Európai Parlament egyes képviselői részéről. Az Európai Néppárt (EPP) egyes képviselői és a szélsőjobb oldali csoportok által vezetett támadást dezinformáció táplálja. A támadás félrevezető érvekhez folyamodik, hogy mesterségesen botrányt fabrikálhasson, és ezeket az érveket a rosszul tájékozott média cikkei terjesztik és erősítik fel. [>>>](#)

Mire lenne szüksége a hazai gyerekvédelemnek valójában?

Bárcsak soha, egyetlen gyerek se válna áldozattá a falakon belül, és bárcsak ne kizárólag e tragikus események után kerülne a gyerekvédelem a figyelem

középpontjába. De sajnós, hírértéke csak a szörnyűségeknek van – az nem izgalmas, hogy segítők szakemberek az év minden napján, reggeltől estig gondoskodnak azokról a gyerekekről, akik valamiért (többnyire a megtapasztalt elhanyagolás és bántalmazás miatt) a családjukon kívül nevelkednek. [>>>](#)

Valamit mindenkiért: lebontani a láthatatlan falakat, amelyek elválasztanak bennünket.

Magyarország etnikai megosztottsága részben felülről bátorított, sőt, gerjesztett, részben „spontán” folyamat. Részben intézményes és olykor nyílt, olykor csak diszkrét politikai döntések mentén különülnek el térben is egyes lakossági csoportok, épülnek láthatatlan falak – részben magától értetődő természetességgel. A falak lebontásáért vívott erőfeszítések sokfélék lehetnek. [>>>](#)

„Cigányoknak nem adhatjuk el a házat”

Qubit.

Őrült arcucsapást kaptak, amikor a szülőkhöz közel egy kistelepülésen házat akartak vásárolni a gyerekek. Először minden jól ment, hiszen ott vesznek házat, ahol van eladó ingatlan, és élnek a szabad költözés jogával. Majd kaptak egy telefont az eladótól, hogy a polgármester úr azt mondta, hogy cigányoknak nem adhatja el a házat. [>>>](#)

„Tényleg nincs hazám. Az oroszok elfoglalták” – budapesti ukrán vlogger háborúról és magyarokról

December 5-én egy Budapesten tanuló ukrán diáklány feltett egy videót a Youtube-ra, „Miért tanulok magyarul?” címmel. Nincs túlgondolva: egy kamera, egy beállítás, monológ, minimális vágás. Nézettsége azóta mégis a 100 ezret közelíti. Talán azért, mert kevesen hiszik el, hogy valaki két év alatt folyékonyan megtanult magyarul. A Vlada beszél csatorna azóta rendszeresen frissül, felköltözött a TikTokra is. [>>>](#)